

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

MÜZİK EĞİTİMİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM
ELEMANLARININ ENGELLİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEÇKİN ŞAHİN

BALIKESİR, 2023

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

MÜZİK EĞİTİMİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM
ELEMANLARININ ENGELLİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEÇKİN ŞAHİN

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. ELİF GÜVEN

BALIKESİR, 2023

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı'nda 202012567005 numaralı Seçkin ŞAHİN'in hazırladığı "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 23.06.2023 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Prof. Dr. Demet GİRGIN

İmza

Üye (Danışman) Doç. Dr. Elif GÜVEN

İmza

Üye Doç. Berna ÖZKUT

İmza

.../.../...

Enstitü Onayı

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

.../.../2023

Seçkin ŞAHİN

ÖNSÖZ

Müzik eğitimi alanında, her birey gibi özel gereksinimli bireylerin de eğitim alma hakkı vardır. Tanınan bu hak doğrultusunda, Türkiye’de bulunan Müzik Eğitimi alanında eğitim görmekte olan engelli kontenjanı öğrencilerinin eğitim sürecinde, materyal, ortam, iletişim vb. gibi değişkenler açısından sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Bu nedenle yapılan araştırmada, öğretim elemanlarının bakış açısından, engelli kontenjanı öğrencilerinin eğitim sürecine yönelik görüşlerine yer verilerek, özel gereksinimi bulunan öğrencilerin eğitim sürecinde gerçekleştirilebilecek düzenlemelere kaynak oluşturması amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda başladığım araştırmama ilk günden itibaren desteğini ve katkılarını hiç esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Elif GÜVEN’e, müzik sanatını bana sevdiren değerli hocam İsmail BİLEN’e, piyano çalma sanatını bana sevdiren Engin AKKAŞ’a ve bu alanda gelişmeye büyük katkısı olan Doç. Dr. Emine Filiz YİĞİT’e ve müzik eğitimime başladığım ilk yıllardan itibaren beni hiç yalnız bırakmayan, bana her zaman destek olan değerli AİLEM’ e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

BALIKESİR, 2023

SEÇKİN ŞAHİN

ÖZET

MÜZİK EĞİTİMİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ELEMANLARININ ENGELLİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

ŞAHİN, Seçkin

Yüksek Lisans, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Elif GÜVEN

2023, 89 Sayfa

İnsan hayatında, doğrudan veya dolaylı yoldan fiziksel, zihinsel, ruhsal vb. rahatsızlıklar ortaya çıkmaktadır. Oluşan bu rahatsızlıklar, bazı bireylerde uzun süreli ve kalıcı olabilmektedir. Özel gereksinimli bireyler de fiziksel veya zihinsel kalıcı rahatsızlıkları olan bireylerdir. Bu bireylerin engel durumuna göre eğitim almaları, erişkin yaşlarda özgür bir birey olarak yaşamaları için oldukça önemlidir. Özel gereksinimli bireylerin, eğitim gördükleri bölümlerden biri de ülkemizde bulunan eğitim fakültelerinin müzik eğitimi bölümleridir. Bu alanda eğitim görmekte olan özel gereksinimli bireylerin, eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öğretim elemanlarının bu sorunlara ilişkin tutumları, engel durumu bulunan öğrencilerin eğitim sürecini etkileyebilmektedir.

Bu araştırmanın amacı, eğitim fakültelerinin müzik eğitimi anabilim dallarına engelli kontenjanından giriş yapıp eğitim görmeye hak kazanmış öğrencilerin, öğretim elemanlarının bakış açısından, eğitim sürecinde ne gibi durumlar yaşadıklarını belirlemek ve değerlendirmektir. Betimsel tarama modelinde desenlenen bu araştırma, 22 farklı Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda görev yapmakta olan 81 öğretim elemanı ile gerçekleştirilmiş ve engelli kontenjanı öğrencilerinin eğitim sürecine yönelik anket uygulanmıştır.

Araştırmanın sonucunda, öğretim elemanlarının özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik yeterli düzeyde eğitimlerinin olmadığı, öğrencilerin eğitim sürecinde, öğretim ve iletişim açısından zorluklarla karşılaştıkları ortaya çıkmaktadır. Ek olarak, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine ait hazırlanan özel bir programın bulunmadığı, materyal eksikliğinin var olduğu, sınıf ortamının özel gereksinimli öğrencilere yönelik hazırlanmadığı ortaya çıkan sonuçlardandır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Müzik Eğitimi, Engelli, Engelli Eğitimi, Engelli
Kontenjanı

ABSTRACT

THE OPINIONS OF THE FACULTY MEMBERS OF THE DEPARTMENT OF MUSIC EDUCATION TOWARDS STUDENTS WITH DISABILITIES

ŞAHİN, Seçkin

Master Thesis, Department of Fine Arts Education

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Elif GÜVEN

2023, 89 Pages

In human life, directly or indirectly through physical, mental, spiritual, etc. disturbances arise. These disorders that occur may be long-term and permanent in some individuals. Individuals with special needs are also individuals with permanent physical or mental disorders. It is very important for these individuals to receive education according to their disability status and to live as a free individual in adulthood. One of the departments where individuals with special needs receive education is the music education departments of the faculties of education in our country. The problems faced by individuals with special needs who are studying in this field in the educational process and the attitudes of the teaching staff to these problems may affect the educational process of students with disabilities.

The aim of this research is to determine and evaluate what kind of situations students who have entered the music education departments of the faculties of education from the disabled quota and have been eligible for education experience during the educational process from the point of view of the teaching staff. This research, patterned on the descriptive screening model, was conducted with 81 teaching staff working in 22 different Departments of Music Education and a questionnaire was applied for the educational process of students with disabilities.

As a result of the research, it turns out that the teaching staff does not have an adequate level of education for the education of students with special needs, and students face difficulties in terms of teaching and communication during the educational process. In addition, it is one of the results that there is no special program

prepared for the education of students with special needs, there is a lack of materials
October, the classroom environment is not prepared for students with special needs.

Keywords: Music, Music Education, Disabled, Disabled Education, Disability
Quota

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.6. Tanımlar	4
2. İLGİLİ ALANYAZIN	6
2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.1.1. Engellilik	6
2.1.2. Engelli Bireyler ve Eğitim.....	10
2.1.3. Müzik Eğitimi.....	11
2.1.4. Müzik Eğitimi ve Engellilik	11
2.1.5. Lisans Eğitimi ve Engelli Bireyler	13
2.1.6. Lisans Düzeyinde Müzik Eğitimi ve Engelli Bireyler	15
2.2. İlgili Araştırmalar	16
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	16
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	20
3. YÖNTEM	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. Evren ve Örneklem.....	26
3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri	29
3.4. Verilerin Toplanma Süreci	29
3.5. Verilerin Analizi	30
4. BULGULAR VE YORUMLAR	31

4.1. Katılımcıların “Bulduğunuz bölümde engelli kontenjanından giren öğrenci var mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar	31
4.2. Katılımcıların “Öğrencinizin engellilik durumu nedir? Hangi boyutta?” sorusuna verdikleri yanıtlar	31
4.3. Katılımcıların “Engelli kontenjanından giren öğrencileriniz için öncesinde herhangi bir eğitim aldınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	32
4.4. Katılımcıların “Yukarıdaki soruya yanıtınız "Hayır, almadım." ise bu duruma yönelik herhangi bir eğitim almak ister miydiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ..	33
4.5. Katılımcıların “Mevcut durumda veya geçmişte yürüttüğünüz derslerde engelli kontenjanından giren öğrenciniz oldu mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	33
4.6. Katılımcıların “Özel gereksinimli öğrenciler ile iletişim kurarken zorlandınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar	34
4.7. Katılımcıların “Müzik Eğitim Anabilim Dalları'nda öğrenim görmekte olan özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri hakkında görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar	34
4.8. Katılımcıların “Bölümünüze engelli kontenjanından giren öğrencinin hangi dersine/derslerine girdiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	41
4.9. Katılımcıların “Öğrencinin ders içerisinde öğrenim sürecini engelleyen herhangi bir tutumu ve/veya davranışı oldu mu? Olduysa kısaca açıklayabilir misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	41
4.10. Katılımcıların “Toplu derslerde öğrencinin ders içi davranışları nasıldır?” sorusuna verdikleri yanıtlar	43
4.11. Katılımcıların “Bireysel derslerde öğrencinin ders içi davranışları nasıldır?” sorusuna verdikleri yanıtlar	44
4.12. Katılımcıların “Eğitim gördüğü süre boyunca öğrencide/öğrencilerde herhangi bir gelişim gözlemlediniz mi? Gözlemlediyse bunlar nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar	45
4.13. Katılımcıların “Bireysel ders eğitimi içerisinde öğrencinin gelişim sağladığı yönler nelerdir? (Fiziksel veya davranışsal)” sorusuna verdikleri yanıtlar	47
4.14. Katılımcıların “Eğitim verdiğiniz öğrencinin ileride bireysel çalgı/piyano/ses eğitimi alanında bir kariyer yapacağını/yapabileceğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar	48
4.15. Katılımcıların “Bu öğrencilerin ileride mesleki yeterliliklerini yerine getirebileceğini düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi yazınız.” Sorusuna verdikleri yanıtlar.....	49
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	52
5.1. Sonuçlar.....	52
5.2. Öneriler.....	55
KAYNAKÇA	57

EKLER	61
EK-1. Etik Kurul Onayı	61
EK-2. 19 Mayıs Üniversitesi İzin Yazısı	62
EK-3. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İzin Yazısı	63
EK-4. Aksaray Üniversitesi İzin Yazısı.....	64
EK-5. Alaattin Keykubat Üniversitesi İzin Yazısı.....	65
EK-6. Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi İzin Yazısı	66
EK-7. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi İzin Yazısı.....	67
EK-8. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İzin Yazısı	68
EK-9. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi İzin Yazısı.....	69
EK-10. Dokuz Eylül Üniversitesi İzin Yazısı	70
EK-11. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İzin Yazısı	71
EK-12. Giresun Üniversitesi İzin Yazısı	72
EK-13. Harran Üniversitesi İzin Yazısı	73
EK-14. İnönü Üniversitesi İzin Yazısı.....	74
EK-15. Marmara Üniversitesi İzin Yazısı	75
EK-16. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İzin Yazısı.....	76
EK-17. Necmettin Erbakan Üniversitesi İzin Yazısı	77
EK-18. Pamukkale Üniversitesi İzin Yazısı	78
EK-19. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İzin Yazısı	79
EK-20. Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi İzin Yazısı.....	80
EK-21. Trabzon Üniversitesi İzin Yazısı.....	81
EK-22. Trakya Üniversitesi İzin Yazısı.....	82
EK-23. Uludağ Üniversitesi İzin Yazısı	83
EK-24. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İzin Yazısı	84
EK-25. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Kontenjanı Öğrencilerine Yönelik Görüşleri Anketi	85

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

<u>Cizelge 1.</u> Ankete Katılan Öğretim Elemanlarına Ait Cinsiyet Bilgisi	26
<u>Cizelge 2.</u> Ankete Katılan Öğretim Elemanlarına Ait Unvan Bilgisi.....	27
<u>Cizelge 3.</u> Ankete Katılan Öğretim Elemanlarına Ait Mesleki Kıdem Bilgisi.....	27
<u>Cizelge 4.</u> Ankete Katılan Öğretim Elemanlarına Ait Görev Yapılan Üniversite Bilgisi	28
<u>Cizelge 5.</u> Engelli Kontenjanından Giren Öğrenci Bilgisi.....	31
<u>Cizelge 6.</u> Öğrencilerin Engel Durumu Bilgisi.....	31
<u>Cizelge 7.</u> Öğretim Elemanlarının Hizmet İçi Eğitim Bilgisi.....	32
<u>Cizelge 8.</u> Öğretim Elemanlarının Hizmet İçi Eğitim Almak İsteme Durum Bilgisi	33
<u>Cizelge 9.</u> Öğretim Elemanlarının Özel Gereksinimli Öğrencilere Eğitim Verme Durum Bilgisi.....	33
<u>Cizelge 10.</u> Öğretim Elemanları ile Özel Gereksinimli Öğrencilerin İletişim Durumu Bilgisi	34
<u>Cizelge 11.</u> Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Görüş Bilgisi.....	34
<u>Cizelge 12.</u> Öğretim Elemanlarının Hangi Ders Türünde Eğitim Verdiği Bilgisi.....	41
<u>Cizelge 13.</u> Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ders İçi Tutum Bilgisi	41
<u>Cizelge 14.</u> Özel Gereksinimli Öğrencilerin Toplu Derslerdeki Davranış Bilgisi	43
<u>Cizelge 15.</u> Özel Gereksinimli Öğrencilerin Bireysel Derslerdeki Davranış Bilgisi	44
<u>Cizelge 16.</u> Özel Gereksinimli Öğrencilerin Gelişme Durumu Bilgisi	45
<u>Cizelge 17.</u> Özel Gereksinimli Öğrencilerin Bireysel Derslerdeki Gelişim Bilgisi ..	47
<u>Cizelge 18.</u> Özel Gereksinimli Öğrencilerin Çalgı/Piyano/Ses Eğitimi Alanında Kariyer Yapabilme Durumuna Yönelik Görüş Bilgisi.....	48
<u>Cizelge 19.</u> Özel Gereksinimli Öğrencilerin Mesleki Yeterlilik Durumuna Yönelik Görüş Bilgisi	49

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
ESSA	: Every Student Succeeds Act
IDEA	: Individuals with Disabilities Education Act
NCLB	: No Child Left Behind Act
OSB	: Otizm Spektrum Bozukluğu
ÖSYS	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi
TAPE	: Theology and Philosophy of Education
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
VB.	: Ve Benzeri
VD.	: Ve Diğerleri

1. GİRİŞ

Bireyin, doğumundan itibaren yaşamı boyunca ailesi ve içinde bulunduğu toplum tarafından iyi insan olması, okula gitmesi, geçerli bir üniversitede okuması ve iyi bir iş hayatının olması beklenmektedir. Bu beklentiler her birey için dönem dönem zorlayıcı olabilmektedir. Özel gereksinimli bireyler için ise hayat içerisinde bulunan bu beklentiler çok daha zorlayıcıdır.

Dünya genelinde, otizm, down sendromu, amputelik (uzuv eksikliği), görme kaybı vb. gibi sağlık sorunları ile yaşayan çeşitli bireyler vardır. Bu bireylerin doğumlarından itibaren özel bir ilgi ve farkındalıkla büyütüldüğü ortamlar büyük önem taşımaktadır. Özel gereksinimli bireylerin fiziksel, duyuşsal ve psikolojik olarak gelişim sağlamaları için çeşitli tedavi ve eğitim yöntemleri vardır. “Bu yöntemlerden biri olan müzik eğitimi normal gelişim gösteren çocukların eğitiminde olduğu gibi özel gereksinimi olan çocukların eğitiminde de çok önemli bir yer tutmaktadır (Bal, 1995’ten aktaran: Çelik, Sarı ve Yıldırım Doğru, 2015).” Uluğbay (2013), “Müzik eğitiminin çocuk zekâsına olan etkileri” adlı araştırmasında çok küçük yaşlardan itibaren piyano eğitimi alan özel gereksinimli öğrencilerin gelişimleri yanı sıra gelecek hayatlarında da müzik alanında çeşitli faaliyetler yaptıklarını belirtmektedir.

Özel gereksinimi olan insanların, yaşamları boyunca çalışma alanları sınırlı sayılabilir. Ülkemizde bulunan Eğitim Fakültelerinin, Müzik Eğitimi Anabilim Dalları da bu bireylere engelli kontenjanından sınava girmelerine ve başarılı olmaları durumunda eğitim görmelerine olanak sağlamaktadır.

Özel gereksinimli bireyler, doğum öncesi ve sonrası süreçte gelişen çeşitli durumlardan dolayı farklı özellikler barındırıp, eğitim programlarından tam anlamı ile yararlanamamaktadır (Baykoç, 2011)

Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalları’nda sürdürülen eğitim içerisinde, engelli kontenjanından eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin, eğitimine katkıda bulunan öğretim elemanlarının yeterli düzeyde bilgi ve donanıma

sahip olmaları bu öğrenciler için büyük önem arz etmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması ve her açıdan konforlu, kaliteli bir eğitim görmeleri bu öğrenciler için oldukça önemlidir. Öğrencilerin eğitim gördükleri ortamın, öğretim elemanının ve eğitimin yürütülme şeklinin, özel gereksinimli öğrencilerin mesleki hayatlarında büyük bir etkisi olabilir. Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalları, özel gereksinimi bulunan veya bulunmayan tüm öğrencilere müzik alanında öğretmenlik mesleğine yönelik eğitimler vererek, eğitim gören öğrencilerin öğretmenlik mesleğini yapmasına olanak sağlamaktadır. Öğretmenlik mesleği; yaş grubunun genç olduğu gruplarla çalışmayı gerektiren, soyut kapsamlı, öğretim sürecinin tek başına sürdürüldüğü, yoğun tempolu bir meslektir (Şahin, 2006'dan aktaran Karataş, 2020). Öğretmenlik mesleğinin bu denli gereksinimlerinin olması nedeni ile engelli kontenjanından eğitim gören bir bireyin mesleki yeterliliklerini yerine getirebilme veya getirememesi durumu da ayrıca tartışılmalıdır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Ülkemizde özel gereksinimli bireyler için yapılan farkındalık çalışmaları ve girişimleri bu bireylere her geçen gün daha fazla iş imkânı sunmaktadır. Türkiye'de Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığınca yapılan sınava katılıp başarılı olduğu takdirde yükseköğretim kurumlarına giriş mümkün olabilmektedir. Öğrenci Seçme Sınavlarında engellilere yönelik yerleştirmelerde engelli kontenjanı bulunmamaktadır (http-1). Eğitim fakültelerinin müzik eğitimi/öğretmenliği bölümleri gibi özel yetenek sınavı ile öğrenci alan kurumlarda ise ilgili yılın ÖSYS Kılavuzunda yayımlanan her bir programın kontenjanının %10'u engelli öğrenciler için ayrılmaktadır. Bu sistem içerisinde eğitim gören öğrenciler, lisans eğitimini tamamladıktan sonra çeşitli okullarda veya çeşitli faaliyetlerde öğretmenlik görevlerini yerine getirmektedirler.

Eğitim fakültelerinin müzik eğitimi/öğretmenliği bölümünde eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin iyi şartlarda eğitim almaları oldukça önemli bir husustur. Her öğrenci için çevre, eğitim şekli ve sınıf ortamı gibi faktörler, özel gereksinimli öğrencilerin iyi bir eğitim almaları açısından önemli olmakla birlikte eğitim durumlarını da olumlu veya olumsuz olmak üzere iki yönde etkileyebilmektedir.

2006 yılında yapılan program değişikliği ile müzik eğitimi lisans programına eklenen “Özel Eğitim” dersi ile 2011 yılından itibaren bu bölümden mezun olan müzik öğretmenleri bu konuda daha bilinçli olsalar da günümüzde ders içi ve ders dışı özel gereksinimli öğrencilerle iletişim kurmakta zorluk çeken birçok öğretmen vardır. Öz (2019), görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde, müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciler ile iletişim kurmada ve ders içi aktarımda çeşitli sorunlarla karşılaştığını belirtmektedir. Bu durum özel gereksinimli öğrenciler ve öğretmenler için büyük bir önem arz etmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı eğitim fakültelerinin müzik eğitimi anabilim dallarına engelli kontenjanından giriş yapıp eğitim görmeye hak kazanmış öğrencilerin, öğretim elemanlarının bakış açısından, eğitim sürecinde ne gibi durumlar yaşadıklarını belirlemek ve değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nın engelli kontenjanında eğitim gören öğrenciler ve eğitim süreçleri üzerine öğretim elemanlarının düşünceleri ele alınacaktır. Mevcut durumda eğitim gören engelli kontenjanı öğrencilerinin bireysel veya toplu derslerdeki tutumları, ders içi performansları, toplu derslerde sınıf içinde bulunan öğrencilerin varsa yaşadıkları sorunları, bireysel ve toplu derslerde sınıfında özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu öğretim elemanlarının ne gibi önlemler aldığı veya almadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılacaktır:

1. Müzik eğitimi anabilim dalında eğitim görmekte olan, engelli kontenjanı öğrencilerinin bulunma durumu hangi düzeydedir?
2. Müzik eğitimi anabilim dalı öğretim elemanlarının, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik eğitimi ve deneyimi var mıdır?
3. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecinde ne gibi sorunlar bulunmaktadır?
4. Özel gereksinimli öğrenciler, ders sürecinde nasıl davranış göstermektedir?
5. Özel gereksinimli öğrencilerin, toplu ve bireysel derslerdeki durumları arasında farklılık bulunmakta mıdır?

6. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecinde gösterdikleri gelişim nasıldır?

7. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim durumları mesleki gerekliliklerini yerine getirebilecek düzeye ulaşıyor mu?

1.3. Araştırmanın Önemi

Özel gereksinimli öğrencilere mesleki müzik eğitimi veren müzik eğitimi anabilim dallarında gerçekleştirilen çalışmalar içerisinde bu kurumlarda görev yapan akademisyenlerin konuyla ilgili görüş ve bakış açlarına yer veren çalışmaların literatürde yeterince yer almadığı görülmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin lisans eğitimlerini daha sağlıklı ve kaliteli bir ortamda gerçekleştirmeleri için öğretim elemanlarının deneyimlerinin ortaya konması önem taşımaktadır. Bu görüş ve deneyimlerin literatürde yer almasıyla hem fiziki şartlarda hem de eğitim programlarında engelli öğrencilere yönelik olarak yapılacak düzenlemelerde yol gösterici olması beklenmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmada, araştırma modelinin araştırmanın konusuna uygun olduğu, elde edilen verilerin yeterli olduğu, başvuru kaynaklarının güvenilir ve geçerli olduğu varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu alanda hazırlanmış bir anketin bulunmaması, Türkiye’de bulunan eğitim fakültelerinin müzik eğitimi anabilim dalları ve öğretim elemanları ile çalışmanın yürütülmesi araştırmanın sınırlılıklarıdır.

1.6. Tanımlar

Engellilik: Bireylerin, farklı parametrelere (yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel değişkenler vb.) bağlı olarak sıradan kabiliyetlerinin gelişmesini engelleyen, fiziksel veya zihinsel noksanlıktan kaynaklanan dezavantajdır (Dölen, 2023).

Müzik Eğitimi: “Müziği oluşturan temel bileşenlerin de yardımıyla, bireyin kendi yaşantısı yoluyla müziksel davranışlarında istendik davranışlar geliştirme sürecidir.” (Çuhadar, 2016)

Hizmet İçi Eğitim: “Çalışanlara mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmeleri için çalıştıkları süre içinde verilen eğitim, işbaşında eğitim.” (http-2) olarak tanımlanmaktadır.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın temelini oluşturan kuramsal kavramlara ve konuya dair daha önce yapılmış olan çalışmalara yer verilmektedir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırmanın iki önemli ana başlığı olan engellilik ve lisans düzeyinde müzik eğitimi kavramları incelenmiş olup bu çerçevede genel tanımlara yer verilmiştir.

2.1.1. Engellilik

Bazı insanlar doğuştan veya sonradan fiziksel yeteneklerini, zihinsel işlevlerini kaybetmeleri sonucu günlük yaşantılarında zorluklar ya da engellerle karşılaşır (Güven Karahan, 2011). Günümüzde bu insanların nasıl tanımlanacağı tartışılmakta ve “özürlülük”, “engellilik” ya da “sakatlık” kavramlarından hangisi ile isimlendirilecekleri konusunda farklı görüşler bulunmaktadır (Namlı, 2016). Şahin (2005), toplumdaki diğer bireylere göre dezavantajları olan bireylerdeki bu durumun bir özür veya kusur olmadığını, özellikle sosyal haklarla ilgili alanlarda özürlülük veya sakatlık terimleri yerine “engellilik” kavramının kullanılmasının yerinde olacağını belirtmektedir.

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nde engelli insanlar, “topluma diğerleriyle eşit şekilde tam ve etkin katılımlarını engelleyen uzun süreli fiziksel, zihinsel, entelektüel veya duygusal bozuklukları olan bireyler” olarak tanımlanmaktadır (http-3).

2008 yılında yürürlüğe giren bu sözleşme, 2009 tarihinde TBMM tarafından onaylanarak kabul edilmiş ve Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Sözleşmenin amacı 14 Temmuz 2009 tarihli Resmî Gazetede “engellilerin tüm insan hak ve temel

özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ve insanlık onurlarına saygıyı güçlendirmek” olarak ifade edilmektedir (Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Karar, Resmî Gazete, 14 Temmuz, 2009).

Türkiye Cumhuriyeti'nin 5378 sayılı Engelliler Kanunu'nda; “Doğuştan veya sonradan zihinsel, bedensel, sosyal, duyuşsal ve ruşsal yeteneklerini farklı boyutlarda yitirmesi nedeniyle topluma uyum sağlama ve gündelik ihtiyaçlarını karşılama zorlukları olan ve rehabilitasyon, bakım, koruma, destek ve danışmanlık hizmetlerine gereksinim duyan kişiler “özürlü” olarak tanımlanmaktadır.

Engellilik, her insanın doğuştan veya çevresel faktörlerden dolayı yaşamaın her aşamasında karşılaşılabileceğı bir durumdur. Engellilik kavramının tek bir tanımı bulunmamakla beraber, engellilik durumu oldukça değışken olabilir. Bu durumlardan bazıları aşığıdaki gibidir;

- 1) Görme Yetersizliğı
- 2) Fiziksel Yetersizlik
- 5) İşitme Yetersizliğı
- 4) Zihinsel Yetersizlik

Gözün işleyişinde meydana gelen bozulmalar nedeniyle çeşitli düzeylerde görme yetersizlikleri meydana gelmektedir (Gürsel, 2010). Görme yetersizliğı bulunan bireyler yerine getirmek zorunda oldukları fiziksel gereksinimlerinin bazılarını kendi başlarına yapamamakta, güvenlik ihtiyaçlarını da kendi başlarına sağlayamamaktadırlar (Namlı, 2016). Gereklı düzeltmelerden sonra, iyi gören bir gözün görme gücünün onda birine 20/200'lük görme keskinliğine ya da daha azına sahip olan ve görme açısı 20 dereceyi aşmayan kişilere kör, görme keskinliğı 20/70 ile 20/200 arasında olan kişilere az gören denilmektedir (http-4). Az gören bireyler gözlük, büyüteç gibi araç gereçlerin yanı sıra büyük puntolu yazı, aydınlatma, zıtlık gibi materyal ve düzenlemeler ile görme potansiyellerini en üst düzeye çıkarmaya çalışırlar (Ataman, 2003). 1821 yılında Louise Braille tarafından geliştirilen Braille alfabesi, görme engelli ya da az gören bireylerin eğitiminde en sık kullanılan gereçlerden biridir. 1812-1815 yıllarında Napolyon savaşı sırasında görme yeteneğini kaybeden birçok asker bulunmaktadır. Louis Braille, Barbier'in 12 noktalı kabartma yazı dizgesinin ilk 6 noktasını alarak yeni bir düzenleme yapar. Böylece

günümüzde tüm dünyada görme engelli bireylerin eğitiminde kullanılan “Braille Alfabeti”nin temelleri atılmıştır (Baykoç, 2011).

Bedensel engelli bireylerin sinir sistemlerindeki zedelenme, kaza, hastalık veya genetik özellikler nedeniyle kas, iskelet ve sinir sistemleri fonksiyonlarını yerine getirememekte, bu nedenle birey çevreden gelen uyarılara tepki verememektedir (Özgür, 2008, s. 85).

İşitme yetersizliği; işitme duyarlılığından kısmen ya da tamamen yoksun olduğu için konuşmada, dili kullanmada ve iletişimde güçlükler yaşanması durumudur (Avcıoğlu, 2010). Türkiye'de işitme engellilerin eğitimine ilişkin çalışmalar oldukça eskiye dayanmaktadır 1982 yılından bu yana işitme engelli öğrenciler üniversitelerin çeşitli fakültelerinde eğitim görmektedir. Ayrıca Anadolu Üniversitesi bünyesinde 1993-1994 eğitim öğretim yılında faaliyete geçen "Engelliler Entegre Yüksekokulu" işitme engellilere yükseköğretim düzeyinde eğitim imkânı sağlamaktadır.

Büyük bir kısmı henüz tanımlanmamış birçok nedene bağlı olarak ortaya çıkabilen zihinsel engel, zihinsel fonksiyonların olması gerekenin altında çalışmasını ifade etmektedir. Bu duruma neden olan yetersizlikler aynı zamanda gelişimsel yetersizlik olarak değerlendirilmektedir ve zihinsel, sosyal, duygusal ya da motor gelişim gibi birçok alanda bireyin gecikmeler yaşamasına neden olmaktadır (Baykoç, 2011). Zihinsel engellilik doğumdan hemen sonra anlaşılabilceği gibi bazen ilerleyen yaşlarda anlaşılmaktadır (Aydın, 2003). Bu grubun en çok bilinen bozukluğu ise otizmdir. Otizm, çocuklarda üç yaştan önce ortaya çıkan, sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim ve çocuğun eğitimsel performansını olumsuz yönde etkileyen gelişimsel bir bozukluk şeklinde ifade edilebilir (Ataman, 2003). Öğrenme güçlüğü ise öğrenme ve özel öğrenme güçlükleri gösteren çocukları kapsamaktadır. Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklar, özellikleri bakımından birbirlerinden çok farklı özelliklere sahip olsalar da çalışma becerilerini kullanma yeteneğindeki sınırlılığın hepsinde gözlenen ortak bir özellik olduğu anlaşılmaktadır. (Ataman, 2003).

Engellilik, uluslararası düzeyde ilk defa 1948 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde karşımıza çıkmıştır. Engelli hakları konusunda tarihi bir öneme sahip olan ilk belge ise BM Genel Konseyi'nin 1975 yılında yayınladığı Engelli Hakları Bildirgesi'dir. 1994 yılında yayımlanan Salamanco Bildirisi ile “her çocuğun kendine özgü ilgi, yetenek ve öğrenme ihtiyacı olduğu ve her çocuğun eğitim görme

hakkına sahip olduğu...” açıklanmıştır. 2006 yılında yayımlanan “Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi” ise “engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ve insanlık onurlarına saygıyı güçlendirmek” amacındadır (http-3).

Türkiye’de, 1957 yılında yürürlüğe giren 6972 sayılı “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanunu” ile korunmaya muhtaç çocuklardan özel eğitime gereksinimi olanlar için Millî Eğitim Bakanlığı’nca gerekli önlemlerin alınması konusunda düzenlemeler yapılmıştır (Ataman,2003). 1961 Anayasası’nda özel gereksinimli bireylerin üretken hale getirilmesi ve özel eğitime ilişkin maddeler ve özel eğitim ile ilgili hükümleri getirilmiştir. Yine 1962 yılında yürürlüğe giren 222 sayılı “İlköğretim Eğitim Kanunu’nda özel gereksinimli çocuklar için açılacak okullar ve sınıflar zorunlu ilköğretim kurumları olarak ifade edilmiştir. (Ataman,2003).1973 yılında, kabul edilen 1739 sayılı “Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 8. maddesinde ise, “özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır” ifadesi yer almaktadır.

1982 Anayasası’nın 42. Maddesinde, kimsenin eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılmayacağı ve devletin durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirler alacağı hükümleri yer almaktadır. 1983 yılında özel gereksinimli bireylere özgü ilk kapsamlı yasanın adımları atılmıştır. 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile, özel eğitimle ilgili tanımlar, ilkeler, kurumlar ve görevleri, özel eğitime gereksinimi olan çocukların belirlenmeleri, yerleştirilmeleri, izlenmeleri ile ilgili bölümler yer almış ve bu Kanun kapsamında çeşitli yönetmelikler devreye girmiştir. (Baykoç,2011).

1991 tarihinde toplanan 1. Özel Eğitim Konseyinde gündüzlü öğretime ağırlık verilmesi ve kaynaştırma programlarının yaygınlaştırılması gerekliliği ele alınmıştır. Artan ihtiyaçlar doğrultusunda 30 Nisan 1992 tarih ve 3797 sayılı Kanunla Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, 1993 yılı özel eğitim yılı olarak ilan edilmiştir. 1997 yılında yürürlüğe giren 571 sayılı Özürlüler İdaresi Başkanlığının teşkilat ve görevleri hakkında Kanun hükmünde kararnamede doğumdan başlayarak okul öncesi, okul çağı ve yetişkinleri içine alacak şekilde tüm özürlülere eğitimde fırsat eşitliği sağlanması öngörülmektedir. Aynı kararnamenin bir diğer maddesinde ise “özürlü çocuklara,

gençlere, yetişkinlere bütünleştirilmiş ortamlarda ve her düzeyde eğitim imkânı sağlamaya yönelik çalışmaları takip etmek” ifadesi bulunmaktadır.

2000 yılında yürürlüğe giren “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile özel gereksinimli bireylere sağlanacak hizmetler yasal olarak güvence altına alınmıştır.

Görüldüğü gibi, Türkiye’de özellikle son otuz yılda engelliliğin tanımlanması ve engelli hakları konusunda uluslararası sözleşmelerde taraf olunmuş, mevzuat değişikliklerine gidilmiş ve hükümet programlarında engelli politikalarına yer verilmiştir. Buna rağmen engelli bireylerin mesleki eğitim, istihdam gibi birçok konuda sorunlarının devam ettiği de bilinmektedir. Yasalarla belirlenenmiş hak ve serbestliklerin sosyal hayatta uygulamaya dönüştürülememesi düşündürücü bir o kadar da araştırmaya ve aydınlatılmaya muhtaç bir konudur (Gökçe, 2017).

2.1.2. Engelli Bireyler ve Eğitim

Engelli bireylerin eğitim ve öğrenim hakları, devlet tarafından yasalar ile sağlanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası madde 42’de “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz” şeklinde ifade edilmiştir. Her çocuk ilgileri, yetenekleri, öğrenme ihtiyaçları ve özellikleri bakımından tektir ve eğitim her çocuğun temel hakkıdır. Bu nedenle eğitim sistemleri ve programları bireylerin farklı özellik ve ihtiyaçlarını gözetenek düzenlenmelidir (Çağlar, 2009).

Engellilerin eğitiminde de bir takım özel uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle eğitimlerini “özel eğitim” adı altında görmektedirler. 573 sayılı Kanun hükmünde kararnamenin 3.maddesinde özel eğitim tanımı; “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” şeklindedir (Topsaç, 2013). Ancak imkânların elverişsizliği nedeniyle birçok engelli birey eğitimden yoksun durumdadır. Bu durum engelliler açısından ayrımcılığa uğrama ya da toplumdan dışlanma olarak algılanmakta ve bazı psiko-sosyal sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Şahin, 2012). Eğitim, tüm bireyler için eşit bir haktır ancak eğitim konusunda karşılaştıkları sorunlar (özel eğitim alanında yetişmiş eğitimci ve personel eksikliği, binaların ya da ders materyallerinin engellilerin kullanımına uygun olmaması vb.) engellilerin eğitim haklarını kullanmalarını kısıtlandırmaktadır.

Eğitim hayatı meslek hayatına geçiş için ön koşul olduğundan, ilk yapılması gereken eğitim-ğretim alanlarının düzenlenmesidir.

2.1.3. Müzik Eğitimi

Müzik, insan yaşantısının her alanında bulunan oldukça önemli bir olgudur. Öyle ki geçmişten günümüze kadar dinsel törenlerde, sosyal hayatta, tedavilerde, her ülkenin kendi sosyokültürel değerlerinin ifade edildiği marşlarda kullanılmaktadır.

nal (2017)'a göre müzik, çağın ideolojisine uyum sağlamakla birlikte, bireylerin duygu ve düşüncelerini belirtme noktasında yardımcı olan en önemli sanat dalıdır.

Sanat kavramı ve eğitimi içinde bulunmakta olan müzik eğitimi, bireylerin işitme becerilerinin, dil becerilerinin, zihinsel becerilerinin, sosyal iletişim becerilerinin, grup içi performans ve uyum becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Müzik eğitimi alanında öğrenim görmek isteyen öğrencilerin, bu alana yönelik çeşitli çalışmalar yaparak işitme becerilerini geliştirdiği, Orff eğitimi gibi eğitimlerin kk yaşlardan itibaren, çocukların dilsel, zihinsel ve sosyal yönden gelişimine katkı sağladığı bilinmektedir. Ycetoker (2009) de, müzik eğitiminin, kişilerin sanat duygusunu geliştiren faktör olduğu ve amacının ise bireylerin seslerini doğru bir Şekilde kullanabilme, ritim duygularını, duyum-işitme yeteneklerini, dil gelişimlerini, grupla çalışma duygularını ve kişilerin özgüveni gibi özellikleri geliştirmesiyle topluma faydalı bireyler yetiştirmek olduğunu ifade etmektedir.

2.1.4. Müzik Eğitimi ve Engellilik

Müzik eğitimi, insan hayatına birçok açıdan değer katan ve bireyin gelişmesini sağlayan bir unsurdur. Hayatının belirli bir döneminde müzik eğitimi alma Őansı/fırsatı olan bireyler kendilerini daha iyi ifade etmekte, psikolojik ve fiziki açıdan yaşadıkları zorlukları aşabilmektedirler. Ateş, 2023 yılında gerçekleştirdiği yüksek lisans tezinde, müzik eğitimi alan çocukların, zihinsel ve dilsel gelişimlerinin olumlu yönde etkilendiği, duygusal anlamda ve sosyal alanda gelişimler gösterdiğini belirtmiştir.

Herhangi bir engellilik durumu bulunmayan bireyler için dahi müzik eğitiminin önemi bu denli yüksek iken engelli bireylerin hayatlarında müzik eğitimine yer

vermeleri oldukça önemlidir. Müzik eğitiminin engelli bireylerin eğitiminde kullanılması, onların farklı deneyimler yaşamasına olanak sağlamaktadır. Akyüzlüer (2007), müzik eğitimini, özel gereksinimli bireyin düşüncelerini ifade edebileceği, duyuş becerisini iyileştirebileceği ve duygularını benimseyebileceği bir deneyim olarak tanımlamaktadır.

Geçmişten günümüze kadar olan süreçte müzik, insan tedavisinde kullanılan yöntemlerden biri olmuştur. Özellikle, doğum anında veya erken çocukluk döneminde oluşan, otizm, görme ve işitme yetersizliği, kas ve iskelet sorunları gibi engellilik durumu yaşayan bireylerin, bebeklik ve ilk çocukluk dönemlerinde enstrüman öğrenmeleri, şarkı söylemeleri ve ritim duygularını geliştirmeleri bireyin kaslarını geliştirmekle beraber beyin fonksiyonlarının ve sosyal becerilerinin gelişmesi sağlamaktadır. Baydağ (2020), müzik eğitiminin engelli bireyler için önemini ve etkisini şu şekilde açıklamaktadır:

“Müzik eğitiminin, engelli bireylerin sosyalleşerek güdülenmesine, el ve göz koordinasyon becerisi kazanmasına, grup içerisinde yer edinebilmesine, işbirlikçi öğrenme ile sorununu çözmesine, bilişsel, duyuşsal, zihinsel, dil ve psikomotor gelişimine, edindiği bilgileri ve gelişimi hayatına aktarabilmesine, çevresine duyarlı ve ilgili bireyler yetişmesi ile sorumluluk bilincinin gelişmesine katkı sağlama durumu; engelli bireylerin gelişimlerinde müzik eğitiminin önemli bir boyutunu göstermektedir.”

Özellikle görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde kullanılan araç-gereç ve yöntemler dikkati çekmektedir. 1830 yılında Louis Braille, kabartma yazı sistemine dayanan ve dizekli nota yazısından farklı bir müzik yazısı geliştirmiştir. Bu gelişme ile görme engelliler, müziksel okuma ve yazma başta olmak üzere, müzik eğitiminin farklı boyutlarını yapabilir hâle gelmiştir. (Demirci, 2012). Bu sistemin başlangıcından günümüze değin geçirmiş olduğu gelişim sürecinin sonucunda müzik yazısında yazılamayan hiçbir nota ve müzik işaretleri kalmamıştır (Pirgon ve Babacan, 2013). 1925 yılından itibaren ülkemizde kullanılmaya başlanan bu sistem ile günümüzde çeşitli nota kitapları üzerinde çalışmalar yapılmış bazı çalgı ya da solfej notaları görme engellilerin kullanımına uygun hale getirilmeye başlanmıştır.

İzmir’de 1924 yılında açılan “Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi” engellilere yönelik müzik eğitimine ağırlık veren ilk okullardan biridir. Körler okulu

müdürlerinden Mithat Enç ve Emin Sağlamer'in desteği ile Devlet Konservatuarına ilk defa 1952 yılında aynı anda üç görme engelli öğrenci girebilmiştir (Öz, 2019).

2.1.5. Lisans Eğitimi ve Engelli Bireyler

Eğitim, her bireyin doğumdan itibaren hayatının büyük bir bölümünü oluşturan bir olgudur. Belirli bir yaştan itibaren örgün öğretim ile başlayan akademik eğitim, lisans, yüksek lisans ve doktora gibi üst düzey eğitimler ile sonlandırılır. Bu düzeyde eğitim alan bireyler, mesleki ve sosyal alanlarda daha kaliteli yaşantılara sahip olabilmektedirler.

Özel gereksinimli bireyler, özel gereksinimli olmayan bireylere göre konforsuz bir yaşantıya sahiplerdir ve eğitimlerinin başından itibaren görece olarak zorlu şartlarda eğitim görmektedirler. Bir meslek sahibi olmak, bireyin bağımsız bir şekilde yaşamasını sağlamakla beraber finans ve sosyal alanlarda da bireyin kaliteli bir yaşantıya sahip olmasını sağlayabilmektedir. Tüm bunlar ele alındığında lisans eğitiminin engelli bireyler için de büyük bir önem arz ettiği görülmektedir.

Üniversite eğitimi, gençlerin toplumun bir parçası olarak hayata atılmalarını sağlayan formal eğitim sürecinin son aşaması olması nedeniyle önem taşımaktadır. Bu süreçte birey kimlik algısı açısından önem taşıyan mesleği ile birlikte ayakları üzerinde sağlam bir şekilde durabilme olanağı kazanmaktadır (Ercan, 1998'den aktaran Namlı, 2016).

Engelli öğrencilerin, akranlarıyla aynı şartlarda üniversite öğrenimine devam edebilmesi için birtakım düzenlemelere ihtiyaçları bulunmaktadır. Örneğin; ders materyallerinin engelli öğrencilerin kullanabileceği şekilde uyarlanması, sınav uygulamalarının engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun şekilde yapılması, dersliklerin, sosyal alanların, spor alanlarının, kütüphane, tuvalet gibi ortak kullanılan alanların onların ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanması gibi bazı düzenlemeler engelli bireylerin üniversite eğitimlerini en etkili ve faydalı şekilde geçirmelerini, aynı zamanda eğitim ortamında karşılaştıkları fiziksel ve sosyal problemlerin en aza indirgenmesini sağlayacaktır (Topsaç, 2013).

Çarkçı (2011) da toplumun önyargı ve tutumundan kaynaklı uyum problemi yaşayan özel gereksinimli bireyler için mesleki eğitimin ekonomik ve sosyal açıdan önemli olduğunu vurgulamıştır.

Çarkçı (2011), özel gereksinimli bireylerin ekonomik açıdan rahat bir yaşantı sürememe durumunda travma yaşayabileceklerini ve güvende hissedemeyeceklerini vurgularken, sosyal açıdan da eğitim ve gelir düzeyi doğru orantıda artan özel gereksinimli bireylerin, sosyal yaşantıya yön veren etkinliklere katılma durumunun artacağını belirtmektedir.

Bu nedenle, özel gereksinimli bireylerin lisans düzeyinde eğitim alması, bireyin ekonomik açıdan kendine güvenmesi ve aynı zamanda sosyal açıdan aktif bir şekilde yaşam sürmesi adına önem taşımaktadır.

2005 yılında 5378 sayılı Engelliler Kanununun yürürlüğe girmesinin ardından tüm üniversitelerde engelli öğrenci birimlerinin kurulması zorunlu hale gelmiştir. Bu birimlerin kurulma işlemleri ise “Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği” hükümleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bu birimler engelli öğrencilerin ihtiyaç duydukları destek hizmetlerini belirleyip, ilgili birimlerde uygulanabilmesi amacı ile yönetmelikler hazırlama ve bunların takibini yapmakla görevlidir.

Ülkemizde engellilerin meslek sahibi olarak çalışma alanları son derece sınırlıdır. Çalışan engelliler iş potansiyeli bakımından çoğu zaman meslektaşlarıyla eşit şansa ve olanağa sahip değillerdir. Mesleklerini icra ederken birçok farklı güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Adliyelerin, duruşma salonlarının, vergi dairelerinin, okulların ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mimari ve teknik yapısı engellilerin rahatça erişebileceği ve kullanabileceği bir düzenekte değildir. İş araç ve gereçlerini, bilgisayarları, kitapları, basılı evrakı özürünün başkasına muhtaç olmadan kullanması neredeyse olanaksızdır (Tatar, 1997). Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesinin istihdam ve çalışma koşullarını içeren 27. Maddesi, taraf devletlere engellilerin çalışma hakkını diğerleriyle eşit bir şekilde tanıma, engellilerin çalışma hakkının hayata geçmesi, yasama tedbirleri dahil uygun tüm tedbirlerle birlikte güvence altına alınması yükümlülüğünü yüklemiş ve istihdama ilişkin her konuda engelliliğe dayalı ayrımcılığı yasaklamıştır (http-3).

Ülkemizde, 1971 yılında yürürlüğe giren 1475 sayılı İş Kanunu ile kamu ve özel sektör işverenlerine %2 oranında engelli işçi çalıştırma yükümlülüğü getirilmiştir. Engelli memur istihdamında ise 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 53'üncü

maddesine göre; “Kurum ve kuruluşlar bu Kanuna göre çalıştırdıkları personele ait kadrolarda %3 oranında engelli çalıştırmak zorundadır.”

2.1.6. Lisans Düzeyinde Müzik Eğitimi ve Engelli Bireyler

Ülkemizde, lisans eğitiminin her birey için önemi oldukça yüksektir. Lisans eğitimini tamamlamış bireyler lise veya alt düzeylerdeki öğrenimlerini tamamlayan bireylere göre daha kaliteli bir işe, dolayısıyla da daha kaliteli bir yaşam şekline sahip olabilmektedirler.

Geçmişten günümüze kadar toplumlarda, öğretmenlik mesleği kutsal sayılmaktadır. Ülkemizde, öğretmenlik mesleğini gerçekleştirmek için eğitimlerini tamamlayan bireyler bu mesleği nesilden nesile aktarırlar.

Müzik eğitiminin bireyler üzerindeki olumlu etkileri yaşamın birçok noktasında karşımıza çıkmaktadır. Bu eğitimi lisans düzeyinde öğrenmek ve öğrenilen bilgileri aktarmak isteyen bireyler ülkemizde bulunan eğitim fakültelerinin müzik eğitimi bölümünden mezun olabilir veya konservatuvar ve güzel sanatlar fakültelerinde müzik sanatının alt dallarında eğitimlerini tamamladıktan sonra formasyon eğitimi ile öğretmenlik yapmaya hak kazanabilirler.

Öğretmenlik mesleği, başlı başına özveri, fedakârlık, sınıf hakimiyeti, bilgileri doğrudan aktarabilme gibi özellikleri içerisinde bulundurmaktadır. Yaşantısında herhangi bir engellilik durumu bulunmayan bireyler için bile bu özellikler zorlayıcı olabilirken, engelli bireyler için oldukça zorlayıcı olabilir.

Lisans düzeyinde müzik eğitimi veren kurumlardan olan konservatuvarlar, piyano, keman, flüt, şan eğitimi gibi müziğin alt dallarında, bünyesinde bulunan tüm öğrencilere eğitim vermektedir. Konservatuvarda eğitim gören öğrenciler, eğitim gördükleri alanda uzmanlaşarak, öğretmenlik vasfından ziyade performans sanatçılığı yönlerini geliştirmektedirler. Eğitim fakültelerinin ilgili alanlarında eğitim gören öğrenciler ise lisans eğitimleri boyunca öğrendikleri müzikal bilgileri, ilerleyen dönemde ilköğretim, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrencilere öğretme noktasında kendilerini geliştirmektedirler.

İki eğitim kurumunda da öğrenim hakkına sahip olan özel gereksinimli öğrenciler, engel türü ve düzeylerini ele alarak, hangi kurumda eğitim görmek istediklerini seçebilirler. Engel türü ve düzeyi açısından, öğretmenlik mesleğinin

gerekliliklerini yerine getiremeyecek olan öğrenciler konservatuvarları, öğretmenlik mesleğinin gerekliliklerini yerine getirebilecek olan özel gereksinimli öğrenciler ise eğitim fakültelerinde bulunan müzik eğitimi/öğretmenliği bölümünü seçebilirler.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, özel gereksinimli bireylerin müzik eğitimi ile ilgili yurt içi ve yurt dışı araştırmalarına yer verilmiştir.

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

İzgu (1993), ilköğretim düzeyinde eğitim gören işitme engelli öğrencilerin müzik eğitimine yönelik gerçekleştirdiği “İşitme engelli çocukların ilköğretim programlarında müzik eğitimi” araştırmasında, işitme engelinden dolayı eğitim programlarında bulunmayan müzik dersinin, özel eğitim programı içerisinde işitme engelli öğrencilere öğretilme durumunu ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, iki farklı eğitim kurumunda, işitme engelli öğrenciler ile müzikal çalışmalar yapan İzgu, araştırmaya katılım gösteren öğrencilerin, ortak ses aralığının Re-La notaları olduğunu, bu öğrencilere yönelik kolay vokal, ses aralığı ve kelimeler ile şarkılar öğretildiğini ve enstrüman eğitiminde, vurmali çalgılarla ritim çalışmaları yapıldığını belirtmiştir. Yapılan çalışmaların, işitme engelli öğrencilerin duygusal durumuna, bedensel-zihinsel gelişimine ve dil becerisine olumlu yönde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak, işitme engelli öğrencilerin engel durum ve düzeyi dikkate alınarak yapılan çalışmalar sonucunda, öğrencilerin hazırlanan ezgiyi öğrenebildiği ve ritim çalışmalarında başarı gösterdiği ortaya konmuştur.

Doğar, 2004 yılında yaptığı “Görme engelli müzik öğretmenlerinin mesleki açıdan karşılaştıkları güçlükler” adlı çalışmasını, görme engeli bulunan ve örgün eğitim kurumlarında görev yapan müzik öğretmenlerinin kendi görüşleri doğrultusunda, mesleki açıdan karşılaştıkları sorunları ortaya koymak ve bu sorunlara çözüm yolları bulmak amacıyla gerçekleştirmiştir. Anket ve görüşme formu uygulanan katılımcıların verileri incelendiğinde, toplumsal çevrenin ön yargılı olması, öğrenci merkezli etkinlikler gerçekleştirememek ve eğitim-öğretim materyallerini yeterince kullanamamak gibi sorunlar ile karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Akpınar (2012), Braille işaret sisteminin müzik eğitiminde uygulanabilir olmasına yönelik gerçekleştirdiği “Görme engellilerde Braille işaret sistemi ve müzik eğitiminde kullanılabilirliği” adlı araştırmasında, bu işaret sistemine yönelik bilgi eksikliğinin ve ortaya çıkan sorunların giderilmesini amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, ilköğretim düzeyinde, engelli öğrencilere yönelik eğitim veren kurumlardaki, 73 görme engelli öğrenci ve 6 müzik öğretmenin görüşlerine başvurmuştur. Görüşler incelendiğinde, Braille işaret sistemine yönelik kaynakların yeterli olmadığı, mevcut programda, müzik dersinin haftalık ders saati açısından yeterli olmadığı, müzik öğretmenlerinin hizmet içi eğitim alması gerektiği sonuçlarına ulaşılmış ve hazırlanan programların, görme engeli bulunan öğrencilerin görüşleri dikkate alınarak geliştirilmesi önerilmiştir.

Pirgon ve Babacan’ın, 2013 yılında gerçekleştirdikleri “Görme engelli öğrencilerin piyano eğitimi üzerine durum çalışması” adlı araştırma, “Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı” nda, 2008-2011 seneleri arasında eğitim alan görme engeline sahip bir öğrenci ve iki öğretim elemanı ile yürütülmüş olup, görme engeli bulunan bir öğrencinin piyano eğitimi alanındaki mevcut durumunu incelemek ve görme engeli bulunan öğrencilerin piyano eğitimi sürecinde karşılaştıkları zorluklara yönelik çözüm yöntemleri bulma amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırma ve elde edilen verilere göre, öğretim elemanlarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik hizmet içi eğitimlerinin olmadığı, öğrencilerin kaynak erişimi noktasında zorluklar yaşadığı, var olan teknolojik kaynakların maddi yetersizliklerden dolayı kullanılmadığı, öğrencinin görme engelinden dolayı piyano eğitimi sürecinde, duruş-oturuş ve çalma tekniği konularında problemlerle karşılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yaymak (2015), “Milli Eğitim Bakanlığına bağlı işitme engelliler ilköğretim okullarındaki müzik eğitiminde kullanılan yöntemler üzerine bir inceleme” adlı yüksek lisans tezinde, okullardaki müzik eğitiminde, hangi eğitim yöntemlerinin kullanıldığını ve kullanılan eğitim yöntemlerinin tüm işitme engelliler okullarında uygulanmasını sağlamayı, işitme engeli bulunan öğrencilerin, görme yetisi ve işaret dili becerisi ile müzik eğitiminde istenilen tutuma ulaşmasını sağlamayı ve müzik eğitimin yardımıyla işitme engelli öğrencilerin, topluluk içerisindeki başarı ve güvenme duygusunun gelişmesini sağlamayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin engel düzeyine uygun hazırlanan çalışmaların ve uygulanan yöntemlerin

kullanılmasıyla gerçekleştirilen müzik eğitiminin, öğrencinin, bulunduğu ortamdaki öğretmen ve öğrencilerle iletişimini sağladığı, öğrenciye başarabilme duygusunu hissettirdiği, toplu olarak gerçekleştirilen etkinliklerde katılıma isteğini ortaya çıkardığı, tartım ve vokal yol ile gerçekleştirilen etkinliklerde sakinleştiği, fiziksel, zihinsel ve duygusal açıdan öğrencilerin gelişimine destek olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Dilsiz (2017), “Görme engelli ilköğretim okullarında müzik dersi sürecine ilişkin öğretmen görüşleri” adlı tezinde, ilköğretim düzeyinde, görme engelli öğrencilere eğitim veren, iki kurumdaki müzik öğretmenlerinin, görme engeli bulunan öğrencilerin durumuna, eğitim vermekte oldukları kurumun fiziki ve donanım açısından yeterli oluşuna ve müzik dersi programına yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Yapılan görüşmeler, okullardaki müzik sınıflarının fiziki yapısı ve donanımı (materyal) açısından yeterli olduğunu ortaya koymuştur. Fakat, görme engellilere yönelik eğitim veren bu iki kurumda görme engelinin yanı sıra ikinci engel durumu olan öğrencilerin de bulunduğu ve bu durumdan kaynaklı her iki şekilde de engeli bulunan öğrencilerin eğitimlerinin olumsuz yönde etkilendiği, programda müzik dersine ayrılan saatin yetersiz olmasından dolayı ders içi etkinliklerin yeteri kadar yapılamadığı ve öğretmenlerin yeteri kadar öğrenciler ile ilgilenemediği, Braille sistemi ile yazılmış müzik kaynaklarının mevcut olmaması ve bundan dolayı öğretmenle öğrencinin kendi çabaları ile süreci yürütmeye çalıştığı gibi sonuçlara da ulaşılmıştır.

Özel (2018), “Amerika Birleşik Devletleri’ndeki görme engellilerin müzik eğitiminde Braille nota sisteminin kullanımı ve Türkiye’deki durumun incelenmesi” adlı tezinde, ABD’deki görme engeli bulunan bireylerin, müzik eğitimi içerisinde, Braille sistemi ile yazılmış olan kaynaklara erişimini ve erişilen kaynakların müzik eğitimi süresince ne şekilde kullandıklarını belirleyerek, ülkemizdeki görme engeli bulunan bireylere fayda sağlayabilecek bir kütüphane oluşturulmasında, katkı sağlamayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan araştırmalar sonucu, ülkemizde ve ABD’de, engelli bireylere yönelik çıkan yasaların uygulandığı fakat ABD’nin aksine ülkemizdeki görme engeli bulunan bireylerin eğitiminde problemler olduğu, ABD’de özel gereksinimli bireylerin müzik eğitimi için her türlü teçhizatın sağlandığı, Türkiye’deki kaynaştırma eğitimi alan özel gereksinimli öğrencilerin müzik alanında ve buna bağlı olarak Braille sistemi ile yazılmış notaların öğreniminde

yeterli desteğin bulunmadığı, ABD’de bulunan “Ulusal Körler Kütüphanesi” nin yanı sıra, çeşitli birçok kurum ve kuruluşun da görme engeli bulunan bireylerin müzik eğitimine katkı sağladığı fakat ülkemiz de bu tarz kurum ve kuruluşların bulunmadığı, ABD’deki görme engelli bireylerin Braille sistemi ile yazılmış kaynaklara erişim ve öğreniminde problemlerin olmadığı fakat Türkiye’de bu sistemle yazılmış kaynakların erişiminin yeteri düzeyde olmadığı, ABD’de kullanılan programların ülkemizde henüz kullanılmaya başlandığı ortaya konmuştur.

Öz (2019), “Türkiye’de görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili öğrenci görüşleri” adlı tezinde, müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin kullandıkları materyal ve kaynakların yeterli olup olmadığını ve görme engelli öğrencilere müzik eğitimi veren müzik öğretmenlerinin ne düzeyde etkili olabildiklerini ortaya koymayı amaçlanmıştır. Ortaokul düzeyinde gerçekleştirilen çalışmanın verilerine bağlı olarak, haftalık programda 1 saat olarak yer verilen müzik dersinin yetersiz olması, Braille Alfabesinin öğrenciler ve öğretmenler tarafından yeterli düzeyde kullanılmıyor olması, eğitimin gerçekleştirildiği ortamın fiziksel olarak uygun olmaması, görme engelliler alanında çalışan eğitimciler için eğitim verilmesi ve görme engelli öğrencilere yönelik kaynakların olmaması gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Adıyaman (2020), Türkiye’de lisans düzeyinde müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin görüşlerine başvurduğu “Müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin flüt eğitiminde karşılaştıkları sorunların incelenmesi” adlı tezinde, engelli öğrencilerin flüt eğitiminde karşılaştıkları problemleri belirlemeyi ve belirlenen problemlere çözüm önerileri bularak, flüt eğitimini görme engelli öğrenciler için en verimli hale getirmeyi amaçlamıştır. Yapılan araştırmada, ülkemizde lisans düzeyinde müzik eğitimi veren 5 kurumdan beş öğrenci ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen veriler analiz edildiğinde öğrencilerin duruş-tutuş ve dudak pozisyonunda zorlandıkları, ders tempolarının yavaş olması, Braille notalarına bağlı olarak geliştirilen teknolojilerden yararlanamadıkları, Braille nota bilgilerinin yetersiz olduğu, ve en önemlisi ise ders veren öğretmenlerin özel eğitim alanında yeterli bilgiye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır.

Toyran (2021), “Mesleki müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin materyal sorunları ve Lavignac 2c solfej kitabının Braille alfabesiyle yazım örneği” adlı tezinde, müzik öğretmenliği alanında eğitim görmekte olan görme engelli

öğrencilere yönelik materyal sorunlarını tespit etmiş ve görme engelli öğrencilere yönelik materyal oluşturmuştur. Yapılan araştırmada, görme engelli öğrenciler ile dersler gerçekleştiren öğretim elemanlarının Braille yazı sistemini bilmedikleri ve görme engelli öğrencilerin çeşitli nedenlerden dolayı Braille materyallerine ulaşamadıkları, bu doğrultuda da zorluk yaşadıklarını saptamıştır.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Heller'in (1994), "Kaynaştırma için lisans müzik öğretmenliği hazırlığı: Amerika Birleşik Devletleri'nin Great Lakes bölgesindeki müzik eğitimi öğretmenliği yetiştirme kurumları üzerine bir araştırma" adlı çalışmasında, Amerika Birleşik Devletleri'nin beş bölgesinde bulunan 103 üniversitenin, özel gereksinimli müzik eğitimi öğrencilerine yönelik önerileri yer almaktadır. Bu araştırmanın amacı, müzik öğretmenlerinin engelli öğrencilere yönelik tecrübelerini ve eğitimlerini belirlemek, müzik eğitimi alanında eğitim gören ve özel gereksinimi bulunmayan öğrencilerin, engelli öğrencilerle çalışmaya ne şekilde hazırlandığını ifade etmek, müzik eğitimi alanında bulunan mevcut programın ilerleyen süreçte değiştirilme ve uygulanma durumu, ilerleyen süreçte yapılacak olan araştırmalar için tavsiyelerde bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda 52 soruluk bir anket hazırlanmıştır. Anket verilerinin analizi sonucunda, ankete katılan eğitimcilerin %26,9'unun, özel eğitim alanında eğitime sahip olduğu, %64,4'ünün lisans eğitimi sürecinde özel eğitim alanında yeterli eğitim alamadığı, %55'inin ise öğretmenlik yaparken özel eğitim alanında eğitimlerini tamamlayamadığı belirtilmiştir. Araştırmanın diğer bir bulgusu da özel gereksinimli öğrenciler ile mesleki süreçte çalışma fırsatı bulan eğitimcilerin, özel eğitim konularına yer verme oranının düşük olmasıdır.

Hourigan (2007), "Müzik öğretmenlerini özel gereksinimleri olan öğrencilere eğitim vermeye hazırlamak" adlı araştırmasında, müzik eğitimi ve genel eğitim alanında, özel gereksinimli öğrencilere yönelik hizmet öncesi eğitim çalışmalarını incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen, müzik eğitimi ve genel eğitim alanında özel gereksinimli öğrencilere yönelik hizmet öncesi eğitim çalışmalarına yönelik bir araştırma aşağıda verilmiştir.

Hourigan'ın incelediği araştırmanın amacı, müzik eğitimi alanında eğitim veren üniversitelerin, müzik eğitimi içerisinde özel eğitim alanına ait kursların

bulunma durumu ve mevcut kursların müzik eğitimine yönelik program içeriğini incelemektir. Yapılan araştırmalar sonucunda, araştırmaya katılan 171 üniversitenin %74'ünde özel eğitim alanında kursların bulunduğu, müzik eğitimi veren üniversitelerin %86'sında özel eğitim alanına ait en az 1 ders saatinin yer aldığı bulunmuştur (Colwell ve Thopmson, 2000'den aktaran Hourigan, 2007).

VanWeelden ve Whipple (2005), "Alan deneyiminin müzik eğitimi anabilim dallarının özel gereksinimi olan ortaöğretim öğrencilerine yönelik müzik eğitimi algılarına etkisi" adlı araştırmasında, lisans düzeyinde müzik eğitimi alan öğrencileri, özel gereksinimi bulunan öğrencilerle bir araya getirerek, bu öğrencilere yönelik tecrübe ve deneyim kazandırmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, iki eğitim dönemi boyunca özel gereksinimli öğrencilerle birlikte çalışmalar yürüten müzik öğretmeni adayları, saha deneyimlerinin, bu alanda eğitim verme konusunda güvenlerini arttığını, özel gereksinimli öğrencilerle çalışmaya hazır olduklarını ifade etmişlerdir.

Darrow (2016), "Her öğrenci başarılı yasası (Essa): Engelli öğrenciler ve müzik eğitimcileri için anlamı" adlı çalışmasında, 1965 yılında çıkarılan ilk ve ortaöğretim yasasının 2015 yılında, Başkan Obama tarafından tekrar düzenlenerek "Every Student Succeeds Act (ESSA)" yasası şeklini almasının ardından daha önceden hiçbir çocuk geride kalmasın yasası şeklinde çıkarılmış olan bu ilkeyi her öğrenci başarılı olur ilkesine çevirerek ırk, etnik köken, engellilik fark etmeksizin tüm bireyler için eşitlik ilkesini göz önünde bulunduran federal bir yasaya dönüştürmüştür. Aynı zamanda bu yasa, ABD Kongresi tarafından kabul edilen en geniş kapsamlı federal bir yasadır.

Darrow, yaptığı araştırmasında önceki yasa tasarısı olan "No Child Left Behind Act (NCLB)" ve ESSA arasındaki farklara değinmiştir. Bu farklar şu şekilde sıralanabilir:

1) NCLB'de, 3.sınıftan 8.sınıfa kadar verilen derslerde başarı oranının düşük olmasından eyaletler sorumludur. Essa'da ise düşük performans gösteren okullara eyaletler destek eğitimi vermekten sorumlu olacaktır.

2) Yürürlüğe giren ESSA yasası ile öğrencilere, üniversite eğitimi düzeyinde, sosyal ve ekonomik destek sağlanarak kariyerlerinde başarı elde etmeleri amacıyla gerekli yardımların yapılması üzerine yasa tasarısı düzenlenmiştir.

3) Bu yasa tasarısı sayesinde engelli öğrencilerin eğitim düzeyini yükseltmek amaçlanmaktadır. Aynı zamanda eğitimine devam eden engelli öğrencilerin sayısını arttırmak için bazı değişiklikler yapılmıştır.

ESSA yasası ile, engelli öğrencilere fon sağlanmış, zorbalıkları engellemek adına disiplin yönetmeliği ağırlaştırılmıştır.

ESSA yasası ile müzik eğitimi önem kazanmıştır. Temel akademik konular ile aynı zamanda sanat ve müziğin, eğitimin önemli bir parçası olması adına destek sağlamıştır. Müzik derslerine katılan engelli öğrencilere yönelik planlamalara yer verilmiştir. Müzik eğitimcilerinin, gerçekleştirecekleri sınavların öğrenciye yönelik değiştirilmesine öncülük ettiği görülmektedir. Müzik alanında yetersiz eğitim alan başta engelli öğrenciler olmak üzere, tüm öğrenciler adına müzik eğitimi programları geliştirilmiştir. ESSA yasası ile müzik eğitimi desteklenmiş ve ülkede müzik toplulukları kurulması adına eyaletlerin ve okul yöneticilerin destek vermesinin önü açılmıştır.

Merck ve Johnson (2017), “Engelli öğrenciler için müzik eğitimi: Öğretmenler, ebeveynler ve öğrenciler için bir kılavuz” adlı tezinde, engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecine yönelik, öğretmenlerin, ebeveynlerin ve öğrencilerin yararlanabileceği kaynaklar sunmayı amaçlamıştır. Yapılan araştırmaların sonucunda, şarkıların bölümler halinde kaydedilerek, öğrenme ve ezber güçlüğü gibi zorluklarla karşılaşan öğrencilere sunulabileceği, fiziksel yönden zorluk çeken öğrencilere, yardımcı/bakıcı/arkadaş ataması yapılabileceği, öğrencinin engel türüne göre enstrüman seçiminin yapılması gerektiği, öğrencide fiziksel engelin bulunması halinde enstrümanın engel durumuna göre tasarlanabileceği gibi çözümler bulunmuştur. Merck ve Johnson, aynı zamanda, engelli öğrencilerin eğitim sürecine katkıda bulunmak adına, araştırmanın sonunda, engelli öğrencilerin eğitim sürecine yönelik kaynak , kitap ve video bağlantılarına, teknolojik sitelere ait bağlantılarına, şirketlere ait web sitelerine, kişisel hikayeler/öyküler ve referansların bağlantılarına, duygusal ve mali açıdan destek alınabilecek sitelere, genel eğitim ve müzik eğitimi alanında ders planı hazırlamaya yönelik yardımcı bağlantılara yer vererek müzik eğitimi alan engelli öğrencilere, velilere ve öğretmenlere çeşitli kaynak sunmuşlardır.

Draper (2020), “Bireysel eğitim programları: engelli öğrencilerle çalışırken müzik öğretmenlerinin bilmesi gerekenler” adlı makalesinde özel gereksinimi olan

öğrencilerin hakları adına çıkarılan yasalara değindiği görülmektedir. Bu yasalardan bazıları şu şekilde sıralabilir:

1) İlk olarak 1954 yılında engelli bireyler için Brown v. Board of Education davasının ardından alınan karar doğrultusunda engelli bireyler adına eğitim hakkı yasası çıkarıldığı görülmektedir.

2) 1972 yılında ise engelli çocukların eğitimi adına zorunlu çıkarılan ilk yasa “Theology and Philosophy of Education (TAPE)” engelli bireylerin ücretsiz eğitimi noktasında federal bir yasa olarak çıkarılmıştır.

3) 1975 yılında tüm engelli çocukların eğitimi yasası, engelli bireyler ve aileleri adına verilen haklar yasallaşmış ve eyaletleri mali destek sağlamıştır.

4) Engelli bireyler adına çıkarılan tüm engelli çocukların eğitim yasası pek çok kez revize edilmiş, ardından 2004 yılında “Individuals with Disabilities Education Act (IDEA)” olarak yeniden adlandırılmıştır.

Draper’ in, hazırlamış olduğu makalede bireysel eğitim programının önemine de değindiği görülmektedir. Engelli bireylerin akademik başarılarını düzenleyici bu planların, yıl içinde bireylerin eğitimsel ilerlemelerinin ve uyum süreçlerinin yıl içinde takibi ve değerlendirilmesi açısından büyük önem arz ettiğine değindiği görülmektedir. IDEA, kurumlarında özel gereksinimli öğrencilerin örgün eğitim öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerine ek olarak müzik öğretmenlerinin de bu süreçte sorumlu olduğuna değindiği görülmektedir. Müzik öğretmenlerinin engelli öğrenciler ile çalışırken bazı önemli detaylara dikkat etmeleri gerektiğine değindiği görülmektedir. Bunlar;

1) Özel eğitim öğrencilerine uygun olarak müzik sınıflarının düzenlenmesi gerektiğine, yani bireylere uygun sınıfta farklı değişiklikler yapılması gerektiğine değinmiştir.

2) Müzik öğretmenlerine, müzik dersinde yanlarına yardımcı bir öğretmenin (özel eğitim öğretmeni) de eşlik etmesi gerektiği vurgulanmıştır.

3) Aynı zamanda müzik öğretmeninın dönem başında hedef listesi oluşturması gerekmektedir. Bu hedefler sosyal, akademik, davranışsal becerileri içermelidir.

4) Müzik öğretmenleri, ders içinde müzikal becerilerin yanında konuşma ve dil terapisi gibi alanlarda da yetkinlik kazanmayı hedeflemeli.

5) Öğrencilere enstrüman eğitimi verirken, mesleki terapistten destek alınması gerektiğine değinilmiştir. Örneğin, üflemeli bir çalgı için ya da şarkı söylemek için dil ve konuşma terapistlerinden destek alınması önerilmektedir.

Bolt (2021), “Çoklu zekâ kuramını kullanarak özel gereksinimli öğrencilere müzik öğretimi” adlı araştırmasında, çoklu zekâ kuramı yöntemi ile öğrenciler için müziği daha değerli kılmamanın yolunu bulmayı ve öğrencilerin müzik alanında özgüvenlerinin artmasına destek olacak bir müzik müfredatı/programı oluşturmayı amaçlamıştır. Yapılan 6 haftalık çalışmanın sonucunda, çoğu özel gereksinimli öğrencinin, tartım ile kelimeler arasında bir bağlantı kuramadığı ve notaları vuruşlara bölme noktasında zorluk yaşadığı gözlemlenmiştir. Fakat, yine birçok öğrencinin müzikal matematik ve enstrüman çalma etkinliğinde başarılı olduğu, grup halinde yapılan besteleme etkinliğinde iletişim, gözleme ve katılım açısından olumlu durumlar sergilediği ve günlük not tutma etkinliğinde öğrencilerin beklentinin üzerinde kendilerini ifade ettiği gözlemlenmiştir.

Kim (2022), “Los Angeles County ve Orange County'de yaşayan otizm spektrum bozukluğu (ASD) olan Koreli-Amerikalı öğrencilerin müzik eğitimi” adlı tezinde, Otizm Spektrum Bozukluğu bulunan öğrencilerin, müzik eğitimine katılmak isteme durumlarında bir engelin var olup olmadığını, müzik eğitimine erişimlerinin eşit olup olmadığını, okul yetkililerinin bu durumu nasıl çözümlediklerini ve yasaya yönelik içeriği anlayıp anlamadıklarını, son olarak ise çalışmanın yapıldığı iki ilçede istatistiksel veriler yoluyla bu öğrencilerin ne kadarının müzik eğitimine katıldıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda, Otizm Spektrum Bozukluğu bulunan öğrencilerin velilerine uygulanan anket sonucu, velilerin büyük bir bölümünün müzik eğitime önem verdiği, öğrencilerin yeteri düzeyde müzik eğitimi görmediği, okullardaki müzik eğitiminde çeşitli sorunların olduğu, uygulanan müfredatın öğrencinin engel durumuna yönelik düzenlenmediği, ilköğretim düzeyinde müzik dersinin zorunlu olduğu fakat ortaöğretim ve lise düzeyinde böyle bir zorunluluğun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Whitmer (2022), “Lisans müzik eğitimi öğrencilerini otizm spektrum bozukluğunun öğretime hazırlamak için bir kurs” adlı tezinde, müzik eğitimi alanında eğitim gören öğrencileri “Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB)” hakkında bilgilendirmek ve otizmliler öğrencilerin eğitimine yönelik bir müfredat oluşturmayı amaçlamıştır. OSB ile ilgili bir müfredatın olmaması, müzik öğretmenlerinin OSB

bulunan öğrencilere ders vermeye kendilerini hazırlıksız hissetmeleri gibi durumların bulunması sonucunda Whitmer, müzik öğretmenleri ve müzik eğitimi öğrencileri için OSB'na yönelik örnek bir müfredat hazırlamış ve müzik öğretmenleri ile müzik eğitimi öğrencilerine, OSB'na sahip öğrencilerin gözlemlenmesi, kısa süre aralıkları ile minimal düzeyde sınavların yapılmasının öğrenci gelişimini gözlemlemek adına faydalı olabileceği ve OSB olan öğrenciler ile uygulamalı etkinliklerin gerçekleştirilmesi gibi önerilerin yer aldığı tabloya da tezinde yer vermiştir.

3. YÖNTEM

Yapılan araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci, verilerin analizi başlıklarına yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırmada, betimsel tarama modeli kullanılmaktadır. Bilimsel etkinlikler olayların betimlenmesi ile başlar. Bu sayede onları iyi anlayabilme, gruplayabilme olanağı sağlanır ve aralarındaki ilişkiler saptanmış olur (Kaptan, S., 1998). Tarama modellerinin içinde bulunan betimsel tarama modeli, geniş gruplar içerisinde bulunan bireylerin olay ve olgular ile ilgili tutum ve görüşlerinin toplanarak içerisinde buldukları olay ve olguların betimleme yöntemi ile ortaya konulduğu araştırmalardır (Karakaya, 2012).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de bulunan Eğitim Fakültelerine bağlı Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü/Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında görev yapmakta olan öğretim elemanları oluşturmaktadır. Çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için izin alınması amacıyla, bünyesinde Müzik Eğitimi Anabilim Dalı bulunan tüm eğitim fakültelerine başvuruda bulunulmuş, olumlu yanıt veren fakültelerin öğretim elemanları arasından veri toplama aracına geri dönüş yapan tüm öğretim elemanları çalışma grubuna dahil edilmiştir.

Çizelge 1. Ankete Katılan Öğretim Elemanlarına Ait Cinsiyet Bilgisi

Cinsiyet	f	%
Kadın	39	48,1
Erkek	42	51,9

Çizelge 1-devamı

Toplam	81	100
--------	----	-----

Çizelge 1’de görüldüğü gibi, ankete katılan öğretim elemanlarının, 39’u kadın (%48,1), 42’si erkektir (%51,9). Bulgular incelendiğinde, erkek öğretim elemanları ile kadın öğretim elemanlarının sayısının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Çizelge 2. Ankete Katılan Öğretim Elemanlarına Ait Unvan Bilgisi

Unvan	f	%
Araştırma Görevlisi	9	11,1
Öğretim Görevlisi	15	18,5
Dr. Öğretim Üyesi	20	24,7
Doçent	22	27,2
Profesör	15	18,5
Toplam	81	100

Çizelge 2’ de görüldüğü gibi, ankete katılan öğretim elemanlarının, 9’u araştırma görevlisi (%11,1), 15’i öğretim görevlisi (%18,5), 20’si doktor öğretim üyesi (%24,7), 22’si doçent (%27,2) ve 15’i profesördür (%18,5). Buna göre, katılımcıların büyük çoğunluğunu öğretim üyelerinin oluşturduğu anlaşılmaktadır (%70,4).

Çizelge 3. Ankete Katılan Öğretim Elemanlarına Ait Mesleki Kıdem Bilgisi

Mesleki Kıdem	f	%
0-5 yıl	6	7,4
6-10 yıl	13	16,0
11-15 yıl	13	16,0
16-20 yıl	15	18,5
21 yıl ve üzeri	34	42,0
Toplam	81	100

Çizelge 3’te görüldüğü gibi, ankete katılan öğretim elemanlarının, 6’sı 0-5 yıl (%7,4), 13’ü 6-10 yıl (%16,0), 13’ü 11-15 yıl (%16,0), 15’i 16-20 yıl (%18,5), 34’ü 21 yıl ve üzeri (%42,0) mesleki kıdeme sahiptir. Yukarıdaki bulgular incelendiğinde, ankete katılan öğretim elemanlarının önemli bir kısmının (%42) 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir. %58’lik bölümü ise 0-20 yıl arası kıdeme sahip olan öğretim elemanları oluşturmaktadır.

Çizelge 4. Ankete Katılan Öğretim Elemanlarına Ait Görev Yapılan Üniversite Bilgisi

Görev Yapılan Üniversite	f	%
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	4	4,9
Aksaray Üniversitesi	2	2,5
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	1	1,2
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	2	2,5
Balıkesir Üniversitesi	8	9,9
Bartın Üniversitesi	1	1,2
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	3	3,7
Bursa Uludağ Üniversitesi	5	6,2
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	4	4,9
Dokuz Eylül Üniversitesi	5	6,2
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	1	1,2
Gazi Üniversitesi	8	9,9
Giresun Üniversitesi	2	2,5
Harran Üniversitesi	3	3,7
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	5	6,2
Necmettin Erbakan Üniversitesi	5	6,2
Pamukkale Üniversitesi	8	9,9
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	4	4,9
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	3	3,7
Trabzon Üniversitesi	4	4,9
Trakya Üniversitesi	2	2,5
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	1,2
Toplam	81	100

Çizelge 4’ de görüldüğü gibi, ankete katılan öğretim elemanlarının, 4’ü Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi’nde (%4,9), 2’si Aksaray Üniversitesi’nde (%2,5), 1’i Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi’nde (%1,2), 2’si Aydın Adnan Menderes Üniversitesi’nde (%2,5), 8’i Balıkesir Üniversitesi’nde (%9,9), 1’i Bartın Üniversitesi’nde (%1,2), 3’ü Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde (%3,7), 5’i Bursa Uludağ Üniversitesi’nde (%6,2), 4’ü Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’nde (%4,9), 5’i Dokuz Eylül Üniversitesi’nde (%6,2), 1’i Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi’nde (%1,2), 8’i Gazi Üniversitesi’nde (%9,9), 2’si Giresun Üniversitesi’nde (%2,5), 3’ü Harran Üniversitesi’nde (%3,7), 5’i Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi’nde (%6,2), 5’i Necmettin Erbakan Üniversitesi’nde (%6,2), 8’i Pamukkale Üniversitesi’nde (%9,9), 4’ü Sivas Cumhuriyet Üniversitesi’nde (%4,9),

3'ü Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde (%3,7), 4'ü Trabzon Üniversitesi'nde (%4,9), 2'si Trakya Üniversitesi'nde (%2,5) ve 1'i Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde (%1,2) görev yapmaktadır. Bu durumda araştırmaya katılan öğretim elemanlarının görev yaptığı 22 üniversitenin Türkiye'nin farklı bölgelerinde çeşitlilik gösterecek şekilde dağıldığı anlaşılmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Çalışmada, veri toplama aracı olarak Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanları'nın engelli öğrencilere yönelik görüşlerini ölçmeye yönelik anket formu kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen form çoktan seçmeli ve açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Formun ilk bölümünde çalışmanın amacı ile ilgili bilgiler verilmiş ve katılımcılardan çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarını onaylamaları istenmiştir. İkinci bölümde katılımcılara ait demografik bilgiler (cinsiyet, unvan, mesleki kıdem, görev yapılan üniversite) bulunmaktadır. Üçüncü bölümde öğretim elemanlarına görev yaptıkları bölümde engelli öğrenci bulunup bulunmadığı, derslerinde engelli öğrenciler bulunup bulunmadığı sorulmuştur. Ayrıca bu öğrencilerin müzik eğitimi anabilim dallarında eğitim görmeleri ve öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterlilikleri üzerine görüşleri sorulmuştur. Son bölüm ise mevcut durumda veya geçmişte yürüttüğü bireysel ya da toplu derslerde engelli öğrencileri bulunan öğretim elemanlarının görüşlerine ayrılmıştır.

Anketin geliştirilmesi aşamasında öncelikle ilgili literatür taranmış, müzik öğretmenliği eğitiminin temelleri dikkate alınarak ve eğitim bilimleri ve müzik eğitimi alanında uzman görüşlerine başvurularak sorular oluşturulmuştur. Google Forms uygulamasında oluşturulan anket formu, farklı unvan ve mesleki kıdemlerde 3 öğretim üyesine uygulanarak pilot çalışma yapılmış, böylelikle soruların açık ve katılımcılar tarafından anlaşılabilir olup olmadığı, araştırmanın sorularına yanıt oluşturup oluşturmadığı belirlenerek form yeniden düzenlemiştir.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

Etik kurul onayının ve gerekli idari izinlerin alınmasının ardından, izin alınan müzik eğitimi anabilim dallarında görev yapan tüm öğretim elemanlarına anket formu mail adresleri aracılığıyla ulaştırılmış ve formu doldurmaları istenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde; çoktan seçmeli sorular için frekans ve yüzde hesaplanmış, elde edilen sonuçlar tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Açık uçlu sorular ise betimsel analiz tekniğine uygun olarak analiz edilmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmadan elde edilen veriler, betimsel analizin aşamaları doğrultusunda analiz edilmiştir. Ardından elde edilen bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Katılımcı görüşlerinden doğrudan ifadelere de yer verilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılım gösteren öğretim elemanlarının, Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda eğitim gören engelli kontenjanı öğrencilerine yönelik görüşlerinden elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların “Bulduğunuz bölümde engelli kontenjanından giren öğrenci var mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 5. Engelli Kontenjanından Giren Öğrenci Bilgisi

Seçenekler	f	%
Evet	54	66,7
Hayır	27	33,3
Toplam	81	100,0

Çizelge 5' de görüldüğü gibi, ankete katılan öğretim elemanlarının, eğitim vermekte oldukları kurumların ilgili bölümlerinde, engelli kontenjanında eğitim görmekte olan öğrencilerin varoluşu incelendiğinde, 54 katılımcı evet (%66,7), 27 katılımcı hayır (%33,3) seçeneğini seçmiştir. Bu durumda katılımcıların büyük çoğunluğunun görev yaptıkları bölümde engelli kontenjanı öğrencilerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

4.2. Katılımcıların “Öğrencinizin engellilik durumu nedir? Hangi boyutta?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 6. Öğrencilerin Engel Durumu Bilgisi

Kategoriler	f	%
Görme engelli	34	60,7
Fiziksel engelli	8	14,3

Çizelge 6-devamı

Zihinsel engelli	14	25,0
Toplam	56	100,0

Çizelge 6’da, öğretim elemanlarının öğrencilerinin engel durumuna ilişkin bilgiler yer almaktadır. Yukarıdaki tablo incelendiğinde;

Öğretim elemanlarının, eğitim vermekte olduğu öğrencilerin çoğunluğunu (%60,7), görme engelli öğrenciler oluşturmaktadır. 16 öğretim elemanı görme engelli öğrencisinin engel boyutunun %90 ile %100 arasında olduğunu, 1 kişi ise %70 engel boyutuna sahip olup %1 görebildiğini belirtmiştir. Diğer öğretim elemanları görme engelli öğrencilerinin ne düzeyde engelli olduğunu belirtmemiştir.

Fiziksel engeli bulunan öğrencilerin (%14,3), görme engelli ve zihinsel engelli öğrencilere kıyasla daha düşük bir oranda olduğu görülmektedir. Öğretim elemanlarının verdiği bilgiler doğrultusunda, 1 öğrencinin-cam kemik hastalığı olduğu, 1 öğrencinin fizyolojik rahatsızlıklarının bulunduğu, 1 öğrencinin iç hastalıklarının olduğu, 3 öğrencinin ortopedi rahatsızlığı ve yürüme engelinin bulunduğu belirtilmiştir. Diğer öğretim elemanları fiziksel engelli öğrencilerinin ne düzeyde engelli olduğunu belirtmemiştir.

Zihinsel engeli bulunan öğrenciler, bulguların %25,0’ ini oluşturmaktadır. Katılımcıların verdiği bilgilere göre, 1 öğrencinin öğrenme güçlüğü olduğu, 1 öğrencinin psikolojik rahatsızlığının bulunduğu belirtilmiştir. Ek olarak, iki farklı kurumda eğitim veren öğretim elemanı, eğitim verdikleri kurumdaki öğrencilerin, disleksi tanısına sahip olduğunu, üç farklı kurumda eğitim veren öğretim elemanı ise eğitim verdikleri kurumdaki öğrencilerin, Otizm Spektrum Bozukluğu-Asperger Sendromu tanısına sahip olduğunu belirtmiştir.

4.3. Katılımcıların “Engelli kontenjanından giren öğrencileriniz için öncesinde herhangi bir eğitim aldınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 7. Öğretim Elemanlarının Hizmet İçi Eğitim Bilgisi

Seçenekler	f	%
Evet	4	7,3
Hayır	51	92,7
Toplam	55	100

Çizelge 7'de görüldüğü gibi, öğretim elemanlarının, özel gereksinimli öğrenciler için eğitim alıp almama durumları incelenmiştir. Veriler incelendiğinde, 4 öğretim elemanı evet (%7,3), 51 öğretim elemanı ise hayır (%92,7) şeklinde yanıt vermiştir. Bu sonuçlar incelendiğinde, öğretim elemanlarının büyük bir bölümünün özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik herhangi bir eğitim almadıkları görülmektedir. Bu doğrultuda, öğretim elemanlarının bu noktada iletişim açısından zorluk yaşayabileceği ve derse yönelik bilgilerin aktarımında eksikliklerin kalabileceği düşünülmektedir.

4.4. Katılımcıların “Yukarıdaki soruya yanıtınız "Hayır, almadım." ise bu duruma yönelik herhangi bir eğitim almak ister miydiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 8. Öğretim Elemanlarının Hizmet İçi Eğitim Almak İsteme Durum Bilgisi

Seçenekler	f	%
Evet	43	84,3
Hayır	8	15,7
Toplam	51	100

Çizelge 8'de görüldüğü gibi, öğretim elemanlarının engelli kontenjanı öğrencileri için herhangi bir eğitim almak isteme durumları incelendiğinde, 43 öğretim elemanı evet (%84,3), 8 öğretim elemanı hayır (%15,7) şeklinde yanıt vermiştir. Bu veriler incelendiğinde, öğretim elemanlarının, çok büyük bir kısmının, engelli kontenjanı öğrencilerinin eğitimine yönelik, eğitim almak istedikleri görülmektedir. Özel gereksinimli öğrencilere ve eğitimlerine yönelik, hizmet içi eğitim almak isteyen öğretim elemanları, ders içi ve ders dışı gerçekleşen durumlarda ve ders içi bilgi aktarımında oluşan problemlerden dolayı bu yönde görüş bildirmiş olabilirler. Hizmet içi eğitim almak istemeyen öğretim elemanları ise yaşadıkları olumsuzluklara çözüm bulabilmiş veya olumsuz bir durum ile karşılaşmamış olabilirler.

4.5. Katılımcıların “Mevcut durumda veya geçmişte yürüttüğünüz derslerde engelli kontenjanından giren öğrenciniz oldu mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 9. Öğretim Elemanlarının Özel Gereksinimli Öğrencilere Eğitim Verme Durum Bilgisi

Seçenekler	f	%
Evet	50	61,7
Hayır	31	38,3
Toplam	81	100,0

Çizelge 9’da görüldüğü gibi, ankete katılan öğretim elemanlarının, mevcut durumda veya geçmişte engelli kontenjanından giren öğrencilerle ders yapıp yapmama durumu incelendiğinde, 50 katılımcı evet (%61,7), 31 katılımcı hayır (%38,3) demiştir. Veriler incelendiğinde, öğretim elemanlarının çoğunluğunun mevcut durumda veya geçmişte engelli kontenjanından giren öğrenci ile derslerini yürüttüğü anlaşılmaktadır.

4.6. Katılımcıların “Özel gereksinimli öğrenciler ile iletişim kurarken zorlandınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 10. Öğretim Elemanları ile Özel Gereksinimli Öğrencilerin İletişim Durumu Bilgisi

Seçenekler	f	%
Evet	8	15,4
Hayır	44	84,6
Toplam	52	100

Çizelge 10’da, öğretim elemanlarının, özel gereksinimli öğrenciler ile arasındaki iletişim de zorluk yaşama durumları incelendiğinde, 8 katılımcı evet (%15,4), 44 katılımcı hayır (%84,6) şeklinde yanıt vermiştir. Bu durumda öğretim elemanlarının büyük çoğunluğunun özel gereksinimli öğrenciler ile iletişim kurarken zorlanmadıkları anlaşılmaktadır.

4.7. Katılımcıların “Müzik Eğitim Anabilim Dalları’nda öğrenim görmekte olan özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri hakkında görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 11. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Görüş Bilgisi

Kategoriler	f	%
Materyal Eksikliği	17	15,3

Çizelge 11-devamı

Hizmet İçi Eğitim Eksikliği	20	18,0
Sınıf Ortamı ve Fiziki Koşullar	12	10,8
Engel Durumu	8	7,2
Sosyal İlişkiler	6	5,4
Özel Olarak Vakit Ayırmak	9	8,1
Uyum Problemi	5	4,5
Program İçeriği	9	8,1
Verilen Eğitimin Yetersizliği	5	4,5
Olumlu	20	18,0
Toplam	111	100

Çizelge 11’de görüldüğü gibi, öğretim elemanlarına, müzik eğitimi anabilim dallarında eğitim gören engelli öğrencilere yönelik görüşleri sorulmuştur. Alınan yanıtlar 10 başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar incelendiğinde;

Materyal Eksikliği görüşü içerisinde, engelli öğrenciler için gerekli teçhizatın ana bilim dalları bünyesinde bulundurulmaması ve görme engelli öğrencilerin notaya ulaşma zorluğu, öğretim elemanlarının ise eğitim sürecinde materyal eksikliğinden dolayı çeşitli sorunlar yaşadığı dile getirilmiştir. 74 numaralı katılımcı materyal eksikliğine yönelik görüşlerini “*Bu öğrencilerin eğitimleri için gerekli alt yapı ve malzemeler olmadığı için eğitimin istenilen yeterlikte verilemediğini söyleyebiliriz.*” şeklinde ifade etmiştir.

Benzer şekilde, Aydın’ın (2011), görme engelli üniversite öğrencilerinin kütüphane ve web hizmetleri ile ilgili yaşadıkları sorunları ele aldığı tezinde de görme engelli öğrencilere yönelik, kütüphane koleksiyonlarının, sağlanan hizmetin, olanakların, web sayfa tasarımlarının erişilemez ve yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şimşek’ in (2021), görme engelli öğrenciler ve materyal kullanımı üzerine hazırladığı tezinde de özel gereksinimli öğrencilerin mevcut materyallere ulaşmada sorunlar yaşadığı ve ulaşılan materyalleri hazırlayan kişi, kurum, kuruluşların özel gereksinimli bireylerin engel durumuna yönelik hazırlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hizmet içi eğitim eksikliğine yönelik görüşler incelendiğinde, öğretim elemanlarının özel gereksinimli öğrencilerin müzik eğitimi üzerine hizmet içi eğitimlerle bilgilendirilmeleri gerektiği, katılımcıların bu noktaya dikkat çektiği görülmektedir. Ek olarak, yetenek sınavlarında öğrenciye yaklaşımın duygusal oluşu,

eğitim alanında yetişmiş ğretim üyelerinin ülkemizdeki müzik kurumlarında bulunmaması, ğretim elemanlarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik hizmet içi eğitimlerinin olmaması, dolayısıyla verilen eğitimin ne kadar faydalı olduğuna ilişkin sorgulamalar bulunmaktadır. Bir ğretim elemanı(K22), hizmet içi eğitime yönelik görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “*ğretim elemanlarının, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitimlerinde kullanılacak ğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili kendi eğitimleri olmadığı için sağlıklı bir eğitim süreci uygulanamamaktadır.*”

z (2019)’n, üç farklı görme engelliler ortaokulunda gerçekleştirdiği çalışmasında, 24 ğrenci, Braille Alfabesinin müzik öğretmenleri tarafından, tam anlamıyla bilindiğini, 10 ğrenci, büyük oranda bilindiğini, 8 ğrenci ise hiç bilinmediğini ifade etmiştir. z (2019), elde edilen veriler sonucunda ortaya çıkan farklılıkların, öğretmenlerin bu alanda kendilerini geliştirme durumları ve eğitim düzeylerinden dolayı oluştuğunu belirtmiştir.

Mevcut araştırma verileri ve öz (2019)’n çalışması karşılaştırıldığında, her iki çalışmada da hizmet içi eğitime yönelik bir çalışma veya bilgilendirmenin olmadığı, ğretim elemanları ve öğretmenlerin farklı kurumlarda çalıştığı ve bu durumdan dolayı özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik kurulmuş okullardaki öğretmenlerin bu alanda daha fazla uzmanlaşma fırsatı ile karşılaştığı, bu fırsat ile özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik kendilerini, ğretim elemanlarına kıyasla daha fazla geliştirdiği düşünülmektedir.

Adıyaman (2020), görme engeli bulunan öğrencilerin flüt eğitime yönelik yaptığı araştırmasında, ğrenci görüşlerine yer vermiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, görme engeli bulunan öğrencilerin flüt eğitiminde, sözlü anlatım yoluyla gerçekleşen bir ğretim süreci olduğu ve bu süreç içerisinde betimleme yöntemi ile anlatımı somutlaştırmaya çalışmanın önemli olduğu öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Bu anlatım türünün doğru bir biçimde aktarılamaması veya eksik anlatılması, öğrencilerde teknik açıdan ve duruş/pozisyon açısından problemler ortaya çıkarmaktadır.

Adıyaman (2020)’ın araştırmasında, öğrencilerin sözlü anlatım açısından yaşadığı sorunlar, ğretim elemanlarının görme engelli öğrenciler ile olan deneyim düzeylerinin az olması, bu alanda kendilerini geliştirmemeleri ve görme engelli öğrencilere yönelik hizmet içi eğitime tabi tutulmamalarından dolayı gerçekleşiyor

olabilir. Bu durumda, mevcut araştırmada da ortaya çıkan, ğretim elemanlarının hizmet içi eğitim almadığı sonucu ve hizmet içi eğitim almamalarından dolayı çeşitli sorunlar ile karşılaşıldığı bilgisi desteklenmektedir.

Sınıf ortamı ve fiziki koşullara yönelik görüşler incelendiğinde, fiziki koşulların düzenlenmesi gerektiği, eğitim ğretim ortamlarındaki eksik ya da uyumsuzlukların düzenlenmesi/giderilmesi gerektiği ve özel sınıfların oluşturulmasına yönelik görüşler bildirilmiştir. Fiziki koşullar için merdiven yerine rampa olmaması, yerde görme engelliler için kabartmalı yürüyüş yolu olmaması gibi çözüm fikirleri belirtilmiştir. 59 numaralı katılımcı, sınıf ortamı ve fiziki koşullara yönelik “*Eğitimin verildiği derslik, çalışma salonları vs. yerlerin fiziki şartlarının daha iyi hale getirilmesi gerekmektedir.*” şeklinde yanıt vermiştir.

Özel gereksinimli öğrencinin engel durumunun önemli bir değişken olduğunu belirten ğretim elemanları, öğrencinin zihinsel bir probleminin olmaması ve enstrüman almaya yönelik bir probleminin bulunmaması durumunda, mesleki müzik eğitimi almalarının uygun olduğunu belirtmişlerdir. Ek olarak, programın gerekliliklerini yerine getiremeyecek derecede engeli olan öğrencilerin uygun olup olmama durumu bazı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Engel durumuna yönelik görüş bildiren bir katılımcı (K80) düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: “*Elbette her birey gibi engelli bireylerin de eğitim alma hakları kısıtlanamaz ve toplum olarak onların önündeki engelleri aşmalarına yardımcı olunduğunda başarılı olacaklarına inanıyorum. Müzik eğitimi alma, iyi bir müzisyen olma, alđı çalma, besteleme vs. konularda eğitim görmeleri en doğal hakları. Ancak ğretmenlik söz konusu olduğunda belli kriterlerin olması gerek diye düşünüyorum. Örneğin ileri düzeyde Asperger sendromu olan bir bireyin öğretmenlik yapması ile ileri düzeyde görme ya da fiziksel engeli olan bir bireyin öğretmenlik yapması elbette farklıdır.*”

İçen (2003), Anadolu Üniversitesi, Engelliler Entegre Yüksekokulu kapsamında, işitme engeli bulunan öğrencilere yönelik gerçekleştirdiği yüksek lisans tezinde, işitme engelli öğrencilerin, engel düzeyi ile başarı düzeylerini karşılaştırmıştır. Yapılan araştırmada, öğrencilerin engel düzeyi ile başarı düzeyi arasında bir ilişki olmadığını belirten İçen, engel durumu çok ileri düzeyde olan öğrencilerin yapılan araştırmada başarılı-orta, engel durumu ileri olan öğrencilerin ise başarısız olduğunu gözlemlemiştir.

İçen (2003)'in engel düzeyi açısından elde ettiği sonuçlar ve mevcut araştırmaya katılım gösteren öğretim elemanları görüşleri, uygulanan program, öğretim elemanlarının deneyimleri ve/veya eğitimleri, öğrencilerin engel türleri gibi çeşitli değişkenlerden dolayı farklılık gösterebilir.

Sosyal ilişkiler açısından, özel gereksinimli öğrencilerin arkadaş çevreleri ile yardımlaşma bağlantılarını güçlendirmek gerektiği, ortama dâhil hissedememe ve çekingen davranma gibi durumların oluşmaması için eğitim ortamını paylaştıkları bireylerin yaklaşımlarının önemli olduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Ayrıca bir katılımcı eğitim verdiği kurumda görme engelli öğrencilerin arkadaşları ile yardımlaştığını belirtirken diğer katılımcı hem engeli olan hem de engeli olmayan öğrenciler için eğitim sürecinin son derece olumlu olduğunu ifade etmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim hayatlarına ve sosyal yaşantılarına daha iyi şartlarda devam edebilmeleri için herkesin üzerine düşeni yapması gerektiği ve engel durumlarının olağanüstü bir durum olduğunu düşündürmeden eğitim almaları gerektiği de katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. 38 numaralı katılımcı "*Özel gereksinimli bireyler için genel eğitim kurumlarındaki zorluk, kaynaştırma/bütünleştirme programlarında bile kendilerini ortama dâhil hissedememe, müzikal ilgi ve isteklerini ifade etmede ya da göstermedeki çekingenlikleri bulunmaktadır. ... eğitim ortamlarını paylaştıkları normal bireylerin yaklaşımları çok önemlidir.*" şeklinde düşüncelerini belirtmiştir.

Özel gereksinimli öğrencilere, daha fazla vakit ayırmak ve gerekli özveride bulunmak gerektiği, öğretim elemanları tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca, özel gereksinimli öğrencilere esnek ve duygusal davranıp pozitif ayrımcılık yapıldığı veya yapılmadığı noktalarda sorunların ortaya çıktığı, yine pozitif ayrımcılık ile hedeflenen sonuca ulaşılmaya çalışıldığı katılımcılar tarafından ifade edilen durumlardır. 25 numaralı katılımcı, bu durumlara ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: "*Donanımımız uygun değil. Fizibilite yetersiz, öğretim elemanlarına ekstra iş yükü çıkıyor. Esnek davranılarak bölümü bitirmeleri sağlanıyor. Duygusal davranıldığı için pozitif ayrımcılık yapılıyor veya yapılmadığında tartışmaya yol açıyor.*"

Öz'ün, 2019 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında, araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu, müzik öğretmenlerinin kendileri ile yeterince ilgilenemediğini ifade etse de bazı öğrenciler kendileri ile yeterince ilgilenilemediğini ifade etmiştir. Öz, bu durumun ortaya çıkmasının nedenini programdaki ders saatinin yetersizliği

olarak ifade etse de ortaya çıkan durumun aynı zamanda özel gereksinimli öğrencilerin eşit olarak aynı bilgiye ulaşması için öğretmenlerin her öğrenciyle bire bir ilgilenmesi gerektiği veya öğrencilerin özel gereksinimlerinden dolayı öğrenme süreçlerinin daha yavaş ilerlediği ve dolayısıyla öğrenciye ayrılan sürenin de yetersiz kalması olabilir.

Öğretim elemanlarının uyum problemi altında, özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programları uygulanırken herkesin dahil olduğu bu tür ortak programlara, bu öğrencilerin uyum sağlamsının mümkün olmayacağı, öğrencinin kabartmalı müzik alfabetini öğrenmeyi reddettiği için zorlandığı, materyal ve metodoloji eksikliği, mekanın uygun olmaması gibi şartların öğrenciyi zorladığı, özel gereksinimli öğrencilere yönelik bir programın farklı bir çatı altında gerçekleştirilmesi gerektiği ve öğretmenlik mesleği ile alanda gerçekleştirilen uygulamaların, engelli kontenjanı öğrencilerini zorladığına yönelik görüşleri bulunmaktadır. Özel gereksinimli öğrencilerin uyum problemine yönelik, 10 numaralı katılımcı *“Günümüze kadar defalarca yeniden hazırlanmış olan müzik öğretmenliği ortak programlarının sonuncusu olan 2018 programı dahilinde, tüm Türkiye’de standart bir eğitim Müzik öğretmenliği programı yürütülmektedir. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrenciler de bu programa dahil olacaktır. Programın gereklerini yerine getiremeyecek derecede engeli olan öğrencilerin müzik öğretmenliği programlarına kabulünün uygun olmadığı görüşümdedir. Çünkü özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programları uygulanırken herkesin dahil olduğu bu tür ortak programlara, bu öğrencilerin uyum sağlamsının mümkün olmayacağı kanaatindeyim.”* şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Program içeriği açısından görüşlerini ifade eden öğretim elemanları, özel gereksinimli öğrencilere yönelik düzenlenmiş yeterli program çalışması ve alan eğitiminin olmadığını belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, 6 numaralı öğretim elemanı duruma ilişkin düşüncelerini *“Onlara göre düzenlenmiş yeterli program çalışması ve alan eğitimi yok. Zor durumdadır.”*, 47 numaralı öğretim elemanı *“Bu öğrencilere yönelik olarak bireyselleştirilmiş programlar, çalışmalar yapılması gerekiyor.”* diyerek belirtmiştir.

Öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, verilen eğitimin birçok açıdan yetersiz olduğu, detaylı bir alt yapı, alana uygun öğretmen eksikliği, materyal ve engelli eğitimiyle ilgili temiz bir içerik olmadığı için nitelikli bir eğitim almadıkları dikkat çeken durumlardır. 52 numaralı katılımcı bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Bu öğrencileri alırken yetenek sınavlarında müthiş bir duygusallıkla sınavları yapıyor. Tüm hocalar full destek olacakmış gibi bir tavır sergiliyor. Fakat sonrasında tüm iş ana sanat dalındaki hocasına kalıyor. Ülkemizde de bu alanda derin ve detaylı bir alt yapı, materyal ve engelli eğitimiyle ilgili temiz bir içerik olmadığı için nitelikli bir eğitim almadıklarını düşünüyorum. Daha çok aklımızla ve bilimle değil vicdanımızla sorunları çözmeye çalışıyoruz.”

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecine yönelik, öğrencilerin daha disiplinli ve çalışkan olduğu ve bu öğrencilerin eğitimine yönelik olumlu görüşlerin ifade edildiği görülmektedir. Ayrıca, 11 numaralı katılımcı geçmişte eğitim verdiği özel gereksinimli öğrencisi ile yaşadığı süreci şu şekilde aktarmıştır: *“Uzun yıllar önce görme engelli bir öğrencim olmuştu. Çok başarılı ve çalışkan bir öğrenciydi. Ben Keman dersine giriyordum ve sürekli ezber yöntemini kullanıyorduk hem de resital vererek mezun oldu. Yüksek lisans yaptı ve tezi kitap olarak basıldı. Şimdi görme engelliler okulunda öğretmenlik yapıyor.”*

Müzik Eğitim Anabilim Dalları'nda öğrenim görmekte olan özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerine yönelik öğretim elemanlarının görüşlerine yukarıda yer verilmiştir. Bu görüşler ele alındığında, materyal eksikliği (%15,3) ve hizmet içi eğitim eksikliği (%18,0) konularında görüş bildiren öğretim elemanlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu konuların yanı sıra, fiziki koşullar ve sınıf ortamı (%10,8), engel durumu (%7,2), sosyal ilişkiler (%5,4), özel olarak vakit ayırmak (%8,1), uyum problemi (%4,5), program içeriği (%8,1), verilen eğitimin yetersizliği (%4,5) gibi konulara da değinilmiştir. Bu konulara yönelik görüş bildiren öğretim elemanlarının ifadeleri incelendiğinde, olumlu yönde olan (%18) görüşler haricinde diğer görüşlerin hepsi (%82) olumsuz yöndedir.

Özel gereksinimli öğrencilerin, eğitim sürecinde özel gereksinimi bulunmayan öğrenciler ile eşit bir şekilde eğitim almaları oldukça önemli bir konudur. Mevcut durumda yapılan araştırmada öğretim elemanlarının engelli öğrencilerin eğitimleri konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Bu durumun, öğrencilerin yanı sıra öğretim elemanlarına da çeşitli sorunlara yol açtığı görülmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin, kendilerine özgü durumları olduğu düşünülürse, öğretim elemanın bilgisiz ve bilinçsiz yaklaşımı bu öğrencilerde içe kapanıklık, kendini ifade edememe gibi sorunlara yol açabilir.

Engelli kontenjanı öğrencilerinin ve öğretim elemanlarının karşılaştığı diğer problem ise materyal eksikliğidir. İşitme engelli, görme engelli, zihinsel engelli ve benzeri gibi özel gereksinimi bulunan öğrenciler ders içerisinde materyal eksikliğinden kaynaklı derse katılamama, ders sürecinde aksaklıklar yaşama gibi problemlerle karşılaşmaktadır. Bu öğrencilerin olması gerektiği gibi doğru ve eksiksiz eğitim almaları noktasında ihtiyaç duyulan materyallerin ulaşılabilir olması büyük önem taşımaktadır.

4.8. Katılımcıların “Bölümünüze engelli kontenjanından giren öğrencinin hangi dersine/derslerine girdiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 12. Öğretim Elemanlarının Hangi Ders Türünde Eğitim Verdiği Bilgisi

Seçenekler	f	%
Bireysel Ders/Dersler	9	18,4
Toplu Ders/Dersler	22	44,9
Her ikisi de	18	36,7
Toplam	49	100

Çizelge 12’de görüldüğü gibi, ankete katılan öğretim elemanlarının, 9’u bireysel ders/derslere (%18,4), 22’si toplu ders/derslere (%44,9), ve 18’i her iki ders türüne de (%36,7) girmiştir. Veriler incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün toplu derslerin yanı sıra her iki ders türünde de eğitim verdiği görülmektedir.

4.9. Katılımcıların “Öğrencinin ders içerisinde öğrenim sürecini engelleyen herhangi bir tutumu ve/veya davranışı oldu mu? Olduysa kısaca açıklayabilir misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 13. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ders İçi Tutum Bilgisi

Kategoriler	f	%
Evet, oldu.	19	42,2
Hayır, olmadı.	26	57,8
Toplam	45	100,0

Çizelge 13'te görüldüğü gibi, özel gereksinimli öğrencilerin, ders içerisinde, engel durumlarından dolayı öğrenim süreçlerini engelleyen durumların olup olmadığı, öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda iki ana başlıkta ele alınmıştır. Öğretim elemanlarının 19'u (%42,2) bu soruya "Evet, oldu" yanıtını verirken 26'sı (%57,8) "Hayır, olmadı" yanıtını vermiştir. Bu durumda öğretim elemanlarının çoğunluğunun öğrencilerinin ders içerisinde öğrenim sürecini engelleyen herhangi bir tutumu veya davranışı olmadığı anlaşılmaktadır.

Öğrenim sürecini engelleyen durumlar incelendiğinde, özel gereksinimli öğrencilerin, engelini öne sürdüğü, sosyal ilişkiler açısından problemler yaşadığı, materyal eksikliğinden kaynaklı ders içerisinde sıkıntı yaşadığı, nota okuyamadığı ve yeterli çabayı göstermediği, öğrencinin durumu ve tutumundan kaynaklanan sürecin yavaş ilerlediği, ders anında, diğer öğrencilerin dikkatini dağıttığı ve engel durumundan kaynaklı öğretme ve öğrenme sürecinde, örnekleme ve postür gibi durumlarda problemler ile karşılaştığı dikkat çekmektedir. Alt başlıklara yönelik bazı yanıtlar sırasıyla şu şekildedir:

K42: "Engelini öne süren suistimalci yaklaşımları olabiliyor."

K71: "Grup çalışmalarında iletişimde bazen zorlandığı zamanlar oldu. Sınıf önünde sunum gerçekleştirilmede zorluklar yaşadığı zamanlar oldu."

K25: "Engelli işte göremiyor edemiyor daha ne olsun. Görememek. Yazılı sorularını okuyamamak, piyanonun tuşlarını görememek. Notaları okuyamamak. Yani bize gerekli eğitim ve materyal verilmeden öğrenciyi önümüze getirince olacak tüm sorunlar..."

K37: "Ödevleri yapmayı reddetmesi."

K32: "Görme engelli öğrencilerimizin ders içeriklerinde görsel ifadeye dayalı durumlar olduğunda problemleri çözmek için daha fazla zaman harcadık ve yeni ve öğrenciyeye özel yaklaşımlar geliştirmeye çalıştık."

K39: "Engelleyen değil ama tam konuşmamın ortasında çok ilgisiz bir konu için sözümü kesip sorularını soruyorlar veya bir şey söylüyorlar. İlgi süreleri çok kısıtlı. Müzik dinliyorlar, telefonlarına bakıyorlar. Çok küçük yaştaki bir çocuğun tavrına sahipler. Bazen tekrarlayan ve yüksek sesli davranışları olduğunda sınıf arkadaşlarının ilgisi dağılabiliyor."

K56: “Görme engelli öğrencilere postür konusunu anlatmakta zorlanıyorum.”

Öğrenim sürecini engellemeyen durumlar incelendiğinde, görüş bildiren öğretim elemanlarının çoğunluğu (%57,8), olumsuz görüş bildirmemiştir. Bir katılımcı(K68), özel gereksinimli öğrencinin, dersi engellemesinin aksine diğer öğrencilere kıyasla, ders sürecinde daha fazla çaba gösterdiğini, bir diğer katılımcı(K73) ise ders içinde, aniden derse çalıştığına dair birkaç cümle söylemesi dışında dersin gidişatını bozan olumsuz bir davranışı olmadığını ifade etmiştir.

Özel gereksinimli öğrencilerin öğrenim sürecine ilişkin elde edilen bulgular incelendiğinde, öğretim elemanlarının çoğunluğu olumsuz görüş bildirmemiştir. Olumsuz görüş bildiren öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde ise öğrencilerin yaşadığı sorunların bazıları materyal ve engel türünden kaynaklanmaktadır. Bu durumlar dışında, öğrenci ile öğretim elemanı arasında ve sınıf içerisinde oluşan problemler, öğretim elemanının yeterli donanıma sahip olmamasından kaynaklanabilir.

4.10. Katılımcıların “Toplu derslerde öğrencinin ders içi davranışları nasıldır?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 14. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Toplu Derslerdeki Davranış Bilgisi

Kategoriler	f	%
Olumlu	27	65,9
Olumsuz	14	34,1
Toplam	41	100,0

Çizelge 14’te görüldüğü gibi, engelli kontenjanı öğrencilerinin, toplu derslerde sınıf içi davranışlarına yönelik olarak öğretim elemanlarının çoğunluğu (%65,9) olumlu yönde görüş bildirirken, diğer öğretim elemanları (%34,1) olumsuz yönde görüş bildirmişlerdir.

Olumlu yönde görüş bildiren öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, 11’ i özel gereksinimli öğrencilerin sınıf ile uyumlu olduğunu, 4’ ü aktif ve katılımcı olduğunu belirtmiştir. Ek olarak, bir katılımcı(K24), öğrencinin genellikle sessiz ve çekingen olduğunu, bir katılımcı(K68), öğrencinin, eğitiminin başında göz teması kurmadığını, utangaç olduğunu fakat lisans 4. sınıfa geldiğinde daha fazla iletişime

sahip olduğunu ve aidiyet duygusunun arttığını, bir katılımcı(K71), “*Uyumlu olmakla birlikte grup çalışmalarında aktif katılımı desteklenmeye ihtiyaç duyuldu. Bunun yanı sıra üzerine düşen sorumluluğu en iyi şekilde yerine getirdi.*” şeklinde olumlu yöndeki görüşü belirtmiştir.

Olumsuz yönde görüş bildiren öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, özel gereksinimli öğrencilerin ders içerisinde, yardıma ihtiyaç duyduğu durumların olduğu, pozitif ayrımcılık beklentisi yaşadığı, derse ilgili olduğu fakat imkan ve şartların eşitsizliğinden dolayı sorunlar yaşadığı, ders içi katılımının ve iletişimin yok denecek kadar az olduğu bilgilerine ulaşılmıştır. 34 numaralı katılımcı olumsuz yöndeki görüşlerini “*Bazı derslerde hareketlerini kontrol edemiyor, yüksek sesle ortama uygun olmayan konuşmalar, hareketler yapabiliyor.*” şeklinde ifade etmiştir.

Çizelge 14’teki veriler ve öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, olumsuz yönde görüş bildiren öğretim elemanlarının yaşadıkları sorunlar, eğitim vermekte oldukları öğrencinin engel düzeyi ve durumuna bağlı olabilmektedir. Olumlu yönde görüş bildiren öğretim elemanları için ise geçmişte özel gereksinimli öğrencilerle çalışma durumlarının olabileceği, öğrencinin engel düzey ve türünün, öğrenmeye ve iletişime açık olmasından kaynaklı, olumsuz bir durumla karşılaşmamış olabilecekleri düşünülmektedir.

4.11. Katılımcıların “Bireysel derslerde öğrencinin ders içi davranışları nasıldır?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 15. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Bireysel Derslerdeki Davranış Bilgisi

Kategoriler	f	%
Olumlu	25	80,6
Olumsuz	6	19,4
Toplam	31	100,0

Çizelge 15’de görüldüğü gibi, engelli kontenjanı öğrencilerinin, bireysel derslerde sınıf için davranışlarına yönelik, öğretim elemanlarının çoğunluğu(%80,6) olumlu yönde görüş bildirirken, diğer öğretim elemanları(%19,4) olumsuz yönde görüş bildirmişlerdir.

Olumlu yönde görüş bildiren öğretim elemanları, özel gereksinimli öğrencilerin bireysel derslerde, derse ilgili, saygılı ve çalışkan, sorumluluk sahibi ve öğrenmeye açık olduğunu ifade etmişlerdir. Bu duruma ilişkin, 81 numaralı katılımcı *“Körlüklerine acınmasını istemiyorlar, gören arkadaşlarım ne çalışıyorsa ben de onu istiyorum diyorlardı.”* şeklinde görüş bildirmiştir. Bu görüşlerin yanı sıra, öğrencinin, dezavantajlı olduğu için oldukça çaba gösterdiğini, öğretim elemanlarının, bireysel derslerde özel gereksinimli öğrenciler ile herhangi bir sorun yaşamadığını ifade eden görüşler bulunmaktadır.

Öğretim elemanlarının olumsuz yöndeki görüşleri incelendiğinde, özel gereksinimli öğrencilerin, beden kontrolünü sağlayamadığı, kendini geliştirmeye hevesli fakat çekingen ve mahcup olduğu, “Özel hissettiği için kurallara riayet etmediği”, motivasyonunun git gide azaldığı, kaynak eksikliğinden dolayı ders sürecinde öğrenmeye yönelik oldukça fazla çaba harcadığı, engel durumu ve kaynak yetersizliğinden dolayı eserleri elektronik ortamdan dinleyerek çalıştığı görüşleri bulunmaktadır.

Öğretim elemanlarının, toplu derslerde ve bireysel derslerde karşılaştıkları olumlu ve olumsuz durumlar karşılaştırıldığında, bireysel derslerdeki olumsuz görüşün daha az olduğu görülmektedir. Bu durumun oluşma sebebi, bireysel derste öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin doğrudan olması, öğrencinin sadece öğretmenle olduğu ortamda kendini daha rahat hissetmesi ve kendisini ifade etmesi, yaşanan sorunların çözülmesi için gerekli sürenin öğretmenin inisiyatifine bağlı olarak sağlanması olabilir. Bunlara ek olarak, özel gereksinimli öğrencinin bireysel derslerdeki durum, tutum ve davranışlarına yönelik verilerin toplandığı tabloda, katılımcı sayısının daha az olması da ortaya böyle bir sonuç çıkarmış olabilir.

4.12. Katılımcıların “Eğitim gördüğü süre boyunca öğrencide/öğrencilerde herhangi bir gelişim gözlemlediniz mi? Gözlemlediyeniz bunlar nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 16. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Gelişme Durumu Bilgisi

Kategoriler	f	%
Evet, gözlemledim.	38	95,0
Hayır, gözlemlemedim.	2	5,0

Çizelge 16-devamı

Toplam	40	100,0
--------	----	-------

Çizelge 16’da, özel gereksinimli öğrencilerin, lisans eğitimleri süresince sosyal açıdan veya dersler açısından gelişim gösterip göstermediklerine ilişkin, öğretim elemanları görüşleri bulunmaktadır. Görüşler incelendiğinde, 38 öğretim elemanı (%95) öğrenci/öğrencilerin gelişim gösterdiğini, 4 öğretim elemanı ise (%5) öğrenci/öğrencilerin gelişim göstermediğini belirtmiştir.

“Evet, gözlemledim.” yönünde görüş bildiren öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin sosyal açıdan, çalgı eğitimi, işitsel beceri ve şan eğitimi yönünden geliştiği ifade edilmiştir. Bu görüşlere ek olarak, öğrencinin gelişim gösterdiği yönlerin olduğunu fakat bu gelişimlerin istenilen düzeyde olmadığını ifade eden öğretim elemanları da bulunmaktadır. Bulguların ortaya koyduğu alt başlıklar ele alındığında öğretim elemanlarının alt başlıklarla ilgili görüşleri şu şekildedir:

1. Sosyal Açıdan: *“Müzik eğitimi yönünden iki öğrencimde de gelişim elbette ki var. Ancak asıl değişim okula uyum sağlama ve eğitimlerinin sağlıklı yürütülmesi noktasında olduğunu düşünüyorum. Arkadaşları bu öğrencilerimize alıştılar ve zaman zaman ortaya çıkan olağan dışı durumlarda olumsuz tepki vermiyorlar.”* K34

2. Çalgı Eğitimi: *“Elbette gözlemledim. Özellikle bireysel çalgı derslerimizde öğrencilerimizin başladığı ve mezun olduğu noktalar karşılaştırıldığında çok ciddi mesafeler aldığımızı görüp mutlu olduk. Hem motorik gelişimleri hem de kuramsal bilgi ve becerileri olumlu yönde arttı.”* K32

3. İşitsel Beceri: *“İşitsel becerileri gittikçe arttı. Kulaktan ve ezbere dayalı olarak gerçekleştirdiğimiz öğrenim sürecinde, ezgiyi küçük parçalar halinde çalmam öğrencimin solfeje gerek duymadan çalması için yeterli oluyordu.”* K7

4. Şan Eğitimi: *“Elbette, sesini daha iyi kullanmaya başladı. Doğru ve kontrollü bir şekilde şarkı söylemeye başladı.”* K21

5. İstenilen düzeyde gelişimin olmaması: *“Tabii ki gelişim gördüm. Aldığı eğitimle ilgili mutlaka iyi bir noktaya geldi. Ama bu hedeflenen nokta değildi. Bakın bu noktada; öğrenci-veli-diğer öğrenciler-öğretim üyeleri-üniversite-materyal-engelli öğrenci yetiştirmek üzere alınan eğitim vs. tam olmalı. Gerekli alt yapı ve eğitim ortamı sağlanmadıkça hedefe ulaşamaz.”* K52

“Hayır, gözlemedim.” yönünde görüş bildiren öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, K13 “Hayır.”, K73 ise “Ben gözlemedim. Bireysel ders öğretmenin gözlemleri daha etkilidir kanısındayım.” şeklinde yanıt vermiştir.

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri süresince, materyal eksikliği, fiziki şartların uygunsuzluğu ve öğretim elemanlarının bu konudaki yeterli donanıma sahip olmaması durumlarına rağmen, katılımcıların %95’i öğrencilerde gelişim gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Elde edilen alt başlıklar incelendiğinde, öğrencilerin eğitim süreçlerinde en büyük gelişimin sosyal ilişkiler noktasında olduğu görülmektedir. Öğretmen ve öğrenciler tarafından hoşgörü ile karşılanmaları, zor durumlarda öğretmen ve öğrenciler tarafından desteklenmeleri, sosyal ilişkiler açısından özel gereksinimli öğrencilerin gelişim göstermesini sağlamış olabilir. Çalgı eğitimi, şan eğitimi ve işitsel beceri noktasında gelişen öğrenciler ise tüm olumsuzluklara rağmen kendi çabaları, yetenekleri ve öğretmenlerinin desteği ile gelişmiş olabilirler. Görüş bildiren öğretim elemanlarının bazıları, öğrencinin birçok alanda geliştiğini ifade etmektedir fakat var olan gelişimin istenilen düzeyde olup olmadığını ve öğretmenlik mesleğinin gereklilikleri noktasında yeterli kalıp kalmayacağını sorgulamaktadır.

4.13. Katılımcıların “Bireysel ders eğitimi içerisinde öğrencinin gelişim sağladığı yönler nelerdir? (Fiziksel veya davranışsal)” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 17. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Bireysel Derslerdeki Gelişim Bilgisi

Kategoriler	f	%
Fiziksel	14	58,3
Davranışsal	10	41,7
Toplam	24	100,0

Çizelge 17’de, özel gereksinimli öğrencilerin bireysel derslerdeki gelişimlerine yönelik, öğretim elemanlarının görüşleri “Fiziksel” ve “Davranışsal” olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir. Öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, fiziksel ve davranışsal olarak iki yönden de öğrencilerin gelişim gösterdiklerine dair bulgulara ulaşılmıştır.

Öğrenci/öğrencilerin fiziksel açıdan geliştiğini gözlemleyen öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, çalgı tekniği ve eğitimi, işitsel beceri, nefes ve ses kontrolü yönünde gelişim gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Çalgı tekniği/eğitimi ve işitsel beceri noktasında, 22 numaralı katılımcı “Ben öğrencilerimle "Aşamalı Çok Tonlu Öğretim Yöntem Tekniği" ile çalışıyorum, görme engelli öğrencilerin baskın olan öğrenme stilleri "İşitsel" ve bu yöntem sayesinde okul şarkıları, halk türküleri vb. doğaçlama eşlik yapma yetileri gelişiyor. Piyano mesleki yaşamlarında önemli bir yer ediniyor. Bu bahsi geçen öğrenciler eski program dahilinde dört yıl piyano eğitimi alan öğrencilerim. Yeni programda bir yıl sınırlandırılan Piyano eğitimi ile bu hedeflerin hiçbiri gerçekleşmemektedir.”, nefes ve ses kontrolü noktasında, 21 numaralı katılımcı “Nefesini daha iyi kontrol ediyor. Sesini daha iyi kullanıyor.” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Öğrenci/öğrencilerin davranışsal açıdan geliştiğini gözlemleyen öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, iletişim kurmak, özgüven, derse uyum sağlamak ve dersi kavramak, müziksel formasyon ve öğretmenlik, 1 öğretim elemanı ise hareket kontrolüne yönelik görüşlerini “Öğrencilerimin fiziksel bir engel durumları yok. Ancak davranışsal olarak bir öğrencimde olağan dışı davranışlarını daha fazla kontrol etmeyi başardığını gözlemlemekteyim.” diyerek ifade etmiştir.

Yukarıdaki bulgular ve öğretim elemanlarının görüşleri incelendiğinde, özel gereksinimli öğrencilerin bireysel derslerde hem fiziksel hem de davranışsal olarak gelişim gösterdiği görülmektedir. Öğretmenin öğrenci ile doğrudan ilgilenmesi, öğrenciye yönelik özel yöntemler geliştirmesi, öğrencinin, öğretmen ile bağ kurması ve öğretmenin desteğine açık olması, fiziksel ve davranışsal gelişimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

4.14. Katılımcıların “Eğitim verdiğiniz öğrencinin ileride bireysel çalgı/piyano/ses eğitimi alanında bir kariyer yapacağını/yapabileceğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 18. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Çalgı/Piyano/Ses Eğitimi Alanında Kariyer Yapabilme Durumuna Yönelik Görüş Bilgisi

Seçenekler	f	%
Evet	30	61,2

Çizelge 18-devamı

Hayır	19	38,8
Toplam	49	100

Çizelge 18’de görüldüğü gibi, öğretim elemanlarının, özel gereksinimli öğrencilerinin ileride müziğin çeşitli dallarında kariyer yapabilme ve yapamama durumlarına yönelik görüşleri incelendiğinde, 30 öğretim elemanı evet (%61,2), 19 öğretim elemanı ise hayır (%38,8) şeklinde yanıt vermiştir. Bu veriler incelendiğinde, öğretim elemanlarının çoğu olumlu görüş bildirirken, azımsanamayacak bir bölümü olumsuz görüş bildirmiştir.

4.15. Katılımcıların “Bu öğrencilerin ileride mesleki yeterliliklerini yerine getirebileceğini düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi yazınız.” Sorusuna verdikleri yanıtlar

Çizelge 19. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Mesleki Yeterlilik Durumuna Yönelik Görüş Bilgisi

Kategoriler	f	%
Evet, düşünüyorum.	56	73,7
Hayır, düşünmüyorum.	20	26,3
Toplam	76	100

Çizelge 19’da, öğretim elemanlarının, engelli kontenjanı öğrencilerinin mesleki süreçlerinde, öğretmenlik mesleğinin gerekliliklerini yerine getirilebilme durumuna ilişkin görüşleri gösterilmektedir.

Çizelge 19’da görüldüğü gibi, bazı öğretim elemanları(%26,3) özel gereksinimli öğrencilerin mesleki yeterliliklerini yerine getiremeyeceğini düşünürken, öğretim elemanlarının çoğunluğu(%73,7) ise bu öğrencilerin mesleki yeterliliklerini yerine getirebileceğini ifade etmişlerdir.

Olumlu yönde görüş bildiren öğretim elemanlarının düşünceleri incelendiğinde, özel gereksinimli öğrencilerin, engel düzeyi/türüne göre, öğretmenlik mesleğini yerine getirebilecekleri, çalışma ortamında uygun koşulların istihdam edilmesi durumunda ve özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecinde iyi bir eğitim almaları durumunda bu öğrencilerin mesleki yeterliliklerini yerine getirebileceği görüşü düşünülmektedir. Öğrencilerin mesleki yeterliliklerini yerine getirebilme

durumları, engel düzeyi/türüne göre ele alındığında “*Zihinsel engeli ve çok ciddi psikolojik problemi olmayan, kendini sözel anlamda ifade edebilen ve bir enstrüman çalabilmesinde fiziki yönden engeli olmayan öğrencilerin müzik öğretmenliği programlarına alınmasında bir problem olmadığını düşünüyorum. Belirttiğim şartlar dahilinde mesleki yeterliklerini de yerine getirilebileceğini düşüncesindeyim.*” (K10), çalışma ortamına uygun koşulların istihdam edilmesi durumu ele alındığında “*Her öğrenci için ayrı cevaplar verilebilir fakat genel olarak mesleklerini icra etmelerinde bir engel olacağını düşünmüyorum fakat bunun için görev yapacakları okulların ve dersliklerin fiziki şartları önem arz etmektedir.*” (K59), özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecinde iyi bir eğitim almaları durumu ele alındığında ise “*Mezun olduğum üniversitede bu tür öğrenciler birden fazlaydı. Bu arkadaşlarımızın, mezun olduktan sonra mesleklerinde aktif ve yetkin olduklarına şahit oldum. Bu nedenle iyi bir eğitim ile olumsuz bir durum yaşanmayacağını, aksine örnek meslektaşlar kazanabileceğimizi düşünüyorum.*” (K54) şeklinde ifade edilmiştir.

Olumsuz yönde görüş bildiren öğretim elemanlarının düşünceleri incelendiğinde ise, “*Öğretmenlik yapmalarını uygun görmüyorum. Eğitim Fakültesine Görme Engelli öğrenci alınmamalı. Engelli öğrenciler müzik eğitimi alacak ise konservatuvarlara gitmelidirler.*” (K13), “*Hem eğitim süreçlerinde eksiklerimiz var hem de hizmet alanlarında bunu bir değer olarak görmek ve düzenlemeleri süratle yapmadıkça eğitim alırken yaşanan sorunlar eğitim verirken de devam edecektir.*” (K35) şeklinde görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlere ek olarak, karma eğitimin verildiği kurumlarda değil, özel gereksinimli bireylere yönelik eğitimlerin verildiği kurumlarda öğretmenlik mesleğini gerçekleştirebilecekleri görüşü öne çıkmaktadır.

Benzer şekilde Doğar (2004) da çalışmasında görme engelli müzik öğretmenlerinin, materyalleri yeterince kullanamadığını, öğrenci-veli ve diğer öğretmenler ile iletişimde sorunlar yaşadığını, öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayamadığını belirlemiştir.

Bulgular incelendiğinde, özel gereksinimli öğrenciler için çalışma ortamında uygun istihdam sağlanması, eğitim sürecinde iyi bir eğitim verilmesi ve bu öğrencilerin engel düzey ve türü bakımında uygun olması, mesleki yeterliliklerini yerine getirebilme noktasında ortaya çıkabilecek sorunların önüne geçilebileceği görüşü öne çıkmaktadır. Olumlu yönde görüş bildiren öğretim elemanlarının belirttikleri görüşlerin birçok değişkene bağlı olduğu ve bu değişkenlerin eksik olması

noktasında özel gereksinimli öğrencilerin mesleki yaşantılarında çeşitli sorunlar ile karşılaşma durumları ihtimali göz önüne alınmalıdır.

Olumsuz yönde görüş bildiren öğretim elemanlarının, özel gereksinimli öğrencilerin mesleki süreçlerine ilişkin, mevcut durumda çeşitli sorunların ortaya çıkabileceği görüşü bulunmaktadır. Bu görüşlerin yanı sıra, bazı öğretim elemanları, özel gereksinimli öğrencilerin mesleki süreçlerinde ortaya çıkabilecek sorunlara yönelik, çözüm odaklı yanıtlar vermiştir. Bu yanıtların dikkate alınması durumunda, özel gereksinimli öğrenciler, mesleki yeterliliklerini yerine getirebilmeleri açısından problem yaşamayabilirler.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amacına yönelik oluşturulan sorulara ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Yapılan araştırmalar sonucu, katılımcıların büyük çoğunluğunun görev yaptıkları bölümde, özel gereksinimli öğrencilerin eğitim gördüğü ve eğitim gören öğrencilerin çoğunluğunun görme engelinin bulunduğu, diğer öğrencilerin ise otizm spektrum bozukluğu, Asperger sendromu, disleksi, yürüme engeli, cam kemik hastalığı, öğrenme güçlüğü gibi rahatsızlıkları olduğu saptanmıştır.

Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda eğitim vermekte olan öğretim elemanlarının çoğunluğunun, engelli kontenjanı öğrencilerine yönelik eğitimlerinin bulunmadığı fakat birçok öğretim elemanının mevcut durumda veya geçmişte özel gereksinimli öğrenciler ile deneyimi olduğu saptanmıştır. Öğretim elemanlarının, özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecinde, öğrenciye vakit ayırmak, ders içi bilgilerin aktarımında zorluk yaşamak, toplu ve bireysel derslerde öğrencinin davranışlarına yönelik olumsuz durumlarla karşılaşmak gibi çeşitli sorunlar ile karşılaştığı görülmektedir. Ortaya çıkan olumsuz durumlardan dolayı, öğretim elemanlarının hizmet içi eğitim almaları, gelişen problemlerin çözümlenebilmesi için büyük bir önem taşımaktadır.

Öğretim elemanlarının, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik görüşleri incelendiğinde, Müzik Eğitimi Ana Bilim Dallarında eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin, öğretim elemanlarının hizmet içi eğitiminin bulunmaması, materyal eksikliğinin bulunması ve var olan materyallere erişim sıkıntılarının yaşanması, program içeriğinin, sınıf ortamının ve fiziki koşulların özel gereksinimli öğrencilere yönelik düzenlenmemiş olması, öğrencilerin engel türü ve

düzeyinin; sosyal ilişkiler, uyum problemi ve özel olarak vakit ayırmak gibi sorunların oluşmasına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencinin engel türü ve düzeyi, aynı zamanda öğretim elemanı ile öğrenci arasındaki iletişimin sağlıklı bir şekilde oluşturulması noktasında da önemli bir etkiye sahiptir. Gerçekleştirilen iletişimin, doğru ve sağlıklı olmaması, özel gereksinimli öğrencilerin ders içi davranış ve tutumlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Araştırmada, özel gereksinimli öğrencilerin ders içi tutumlarına yönelik görüş bildiren öğretim elemanları, öğrencinin engel durumunu öne sürdüğünü, yeterli çabayı göstermediği için nota okumada sorunlar yaşadığını, ders içi davranışlarını kontrol edemediği için ders sürecinde sınıf ortamında bulunan öğrencilerin dikkatini dağıttığını ve bu durumdan dolayı eğitim sürecinin yavaş ilerlediğini belirtmiştir. Bu problemler, öğrencinin engel türü ve düzeyine uygun programların uygulanmaması ve öğretim elemanlarının engelli öğrencilerin eğitimi konusunda yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Yaşanan bu sorunlar karşısında, öğrencilerin engel düzey ve türüne göre programlar oluşturularak, öğretim elemanlarının öğrenci ile doğru bir iletişim kurması ve öğrencinin hangi durumlarda bu tür davranışlar sergilediğini anlamayı sağlayabilir.

Toplu ve bireysel derslerde, özel gereksinimli öğrencilerin davranışları arasındaki farklılıklar ele alındığında, özel gereksinimli öğrencilerin bireysel derslerdeki tutumlarının, toplu derslere kıyasla daha olumlu olduğu görülmektedir. Bireysel dersler, öğrenci ve öğretmen iletişimi açısından, öğrencinin öğretmeni, öğretmenin ise öğrenciyi tanıması açısından daha fazla imkân sağlamaktadır. Öğrencinin engel türü ve düzeyine uygun olarak, bireysel ders öğretmenlerinin, öğrenciye yönelik ders içeriği hazırlaması, öğrenci ile doğrudan iletişim kurması, bu öğrencilerin bireysel derslerdeki tutumlarının daha olumlu olmasını sağlamaktadır.

Özel gereksinimli öğrencilerin ve öğretim elemanlarının, eğitim-öğretim sürecinde yaşadığı problemler, bu öğrencilerin eğitimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Karşılaşılan problemler, öğrencinin eğitim sürecinde kendisini geliştirmesini ve mesleki yeterliliklerini yerine getirmesini olumsuz yönde etkilese de katılımcılar, özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecinde gelişimler gözlemlediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin, çalgı, işitme ve ses eğitiminde, eğitim gördükleri alana dair gelişmeler yaşadığı, okul ve sınıf ortamında, diğer öğrenciler ile iletişim düzeylerinin arttığı, beden hareketlerinin kontrolünü sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu alanlarda ve müzik eğitimine dair yürütülen programdaki derslerde gelişim gösteren öğrencilerin, gelişim düzeylerinin, mesleki açıdan yeterli olup olmama durumu ğretim elemanları tarafından belirtilmiştir. Dört senelik bir eğitim programı olan müzik eğitimi/ğretmenliği, tüm öğrencilerin gelişimine katkı sağlamaktadır. Fakat, zel gereksinimli öğrencilerin, şan, çalgı ve işitme becerilerinin gelişmesi olumlu bir durum olsa da eğitim sürecinde kapsamlı ve yeteri düzeyde gelişmemeleri sonucunda, mesleki süreçte bu bilgileri aktarabilme, öğrenciler ile iletişim kurabilme durumunda olumsuzluklarla karşılaşılabilir.

Yapılan araştırmada, ğretim elemanlarının bu konuya ilişki görüşleri incelendiğinde, ğretim elemanlarının çoğunluğu olumlu yönde görüş bildirerek özel gereksinimli öğrencilerin, müzik ğretmenliği mesleğini yerine getirebileceklerini ifade etmiştir. Bu ifadeye ek olarak bazı ğretim elemanları eğitim sürecinde var olan aksaklıkların giderilmesi konusuna da değinmiş ve var olan problemlerin giderilmesi durumunda özel gereksinimli öğrencilerin mesleki yeterliliklerini yerine getirebileceklerini söylemişlerdir. Özel gereksinimli öğrencilerin mesleki yeterliliklerini yerine getirme noktasında olumsuz yönde görüş bildiren ğretim elemanları ise özel gereksinimli öğrencilerin, engel düzey ve türünün, öğretmenlik mesleğinin gerekliliklerini yerine getiremeyecek düzeyde olduğunu ve mevcut durumda verilen eğitimin özel gereksinimli öğrenciler için yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde, özel gereksinimli bireylere ve eğitimine yönelik yasaların var olduğu görülmüştür. Bu yasalar, özel gereksinimi bulunan bireylerin eğitim sürecinde var olan eksikliklerin giderilmesi için oluşturulmuş ve uygulanmıştır. Uygulanan yasalarla birlikte okullarda disiplin yönetmeliği uygulanmış, devlet destekli eğitimler verilmiş ve özel gereksinimli öğrencilere fon sağlanmıştır. Ek olarak müzik eğitimi alanında, bu öğrencilere yönelik sınav ve ders planı uygulanmış, müzik dersi programı geliştirilmiştir.

Ülkemizde bulunan yasaların uygulanması da özel gereksinimli öğrenciler için oldukça önemlidir. Yurt dışında uygulanan yasalar incelenerek ülkemizdeki yasalar geliştirilebilir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken konulardan bir tanesi, özel gereksinimli öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik eğitim veren kurumlarda öğrenim görmesidir. Müzik ğretmenliği bölümlerinde eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin önemli bir bölümü, yetenek açısından yeterli olsa da öğretmenlik mesleği

noktasında yetersiz kalmakta ve müzik öğretmenliği bölümünden mezun olduktan sonra bu mesleği yerine getirememektedirler. Bu durumların oluşmaması ve özel gereksinimli öğrencilerin meslek olarak yapabileceği bir bölümde eğitim almaları adına, öğretmenlik bölümlerinde eğitim alacak bu bireyler için bir yasal düzenleme yapılabilir ve engel türü/düzeyi konusunda bir sınırlama getirilebilir. Bu sınırlamaya ek olarak, müzik öğretmenliği bölümünden mezun olan özel gereksinimli öğrencilerin, göreve başlamadan önce bir kurul tarafından gerekli yeterlilikleri yerine getirip getirememesi durumu incelenerek sonrasında öğretmenlik mesleğini yerine getirebilecek öğretmen adaylarının göreve başlamasına izin verilebilir.

Sonuç olarak, müzik eğitimi/öğretmenliği alanında göz ardı edilemeyecek düzeyde özel gereksinimli öğrencilerin eğitim aldığı ve öğretim elemanlarının özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecine yönelik yeterli eğitimlerinin bulunmadığı belirlenmiştir. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine ait, hazırlanan özel bir programın bulunmaması, materyal eksikliğinin var olması, sınıf ortamının özel gereksinimli öğrencilere yönelik hazırlanmaması gibi durumların bu öğrencilerin eğitim sürecini olumsuz yönde etkilediği elde edilen sonuçlardandır. Engelli kontenjanı öğrencilerinin, engel durumunun öğretmenlik mesleği için uygun olmama durumu ve eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar, eksiklikler bu öğrencilerin eğitim sürecini olumsuz etkilemekle birlikte mesleki yeterliliklerini yerine getirme noktasında da olumsuz durumlar ile karşılaşmalarına neden olabilir.

5.2. Öneriler

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, özel gereksinimli öğrencilerin müzik eğitimi/öğretmenliği alanındaki eğitimlerine yönelik öneriler şu şekildedir:

- 1) Müzik Eğitimi Ana Bilim Dallarında görev yapmakta olan öğretim elemanlarına, özel gereksinimli öğrencilere ve özel eğitime yönelik hizmet içi eğitim verilebilir.
- 2) Müzik eğitimi alanında bulunan ve kullanılan materyaller geliştirilebilir ve erişime kolay hale getirilebilir.
- 3) Özel gereksinimli öğrencilere yönelik, program hazırlanabilir ve bu öğrencilerin eğitiminde, hazırlanan program kullanılabilir.

- 4) M¼zik Eğitimi Ana Bilim Dalları'nın kadrolarında, özel eğitim öğretmenlerine yer verilebilir.
- 5) Özel gereksinimi bulunmayan öğrencilere, bölümde bulunan engelli kontenjanı öğrencilerine yönelik eğitimler verilebilir, seminerler düzenlenebilir.
- 6) Engelli kontenjanında eğitim gören öğrenciler, engel türü ve düzeyi bakımından sınıflandırılarak, bu öğrencilere ait ek sınıflar oluşturulabilir.
- 7) Üniversitelerin eğitim fakültelerinde, öğrencilerin engel türü ve düzeyi açısından sınırlama getirilebilir.
- 8) M¼zik eğitimi/öğretmenliği alanından mezun olan özel gereksinimli öğrencilerin, mesleki yeterlilik durumlarına yönelik bir inceleme gerçekleştirilerek mesleğe başlama durumları belirlenebilir.
- 9) Özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim veren kurumlarda öğretmenlik mesleğini icra edebilirler.

KAYNAKÇA

- Adıyaman, S. E. (2020). *Müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin flüt eğitiminde karşılaştıkları sorunların incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akpınar, H. (2012). *Görme engellilerde braille işaret sistemi ve müzik eğitiminde kullanılabilirliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akyüzlüer, F. (2007). *İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin müzik becerilerini geliştirmede dramının etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz eğitim ve yayıncılık.
- Ateş, K. (2023). *Müzik eğitimi alan ve almayan 36-72 aylık çocukların sosyal becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Avcıoğlu, H. (2017). *İşitme yetersizliği olan öğrenciler*. Ankara: Pegem Atıf İndeksi.
- Aydın, A. (2003). *Zihinsel engellilerde davranış değiştirme*. A. Kulaksızoğlu (Ed.). Farklı gelişen çocuklar içinde. 1. Baskı. İstanbul: Epsilon.
- Aydın, E. A. (2011). *Görme engelli üniversite öğrencilerinin bilgiye erişim sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baydağ, C. (2020). Engelli bireylerin gelişim özelliklerinde müzik eğitiminin önemi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 10 (1), 1-7.
- Baykoç Dönmez, N. (2011). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Bolt, M. L. (2021). *Teaching Music to Special Needs Students Using Multiple Intelligence Theory*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Virginia: Liberty University.
- Çağlar S. (2009). *Uluslararası hukuk ve Türk hukuk sisteminde engellilerin eğitim hakkı ve devlet yükümlülükleri*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. 1. Basım.
- Çarkçı, Ş. (2011). *Engellilerin mesleki eğitimi ve istihdamı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, P., Sarı, M. M. ve Yıldırım Doğru, S. S. (2015). Türkiye’de ve Avrupa’da 2000-2013 yılları arasında özel gereksinimli çocuklarla ilgili yapılmış olan müzik eğitimi çalışmalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 10-28.
- Çuhadar, C. H. (2016). Müzik ve müzik eğitimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (1), 217-230.
- Darrow, A. A. (2016). The every student succeeds act (essa): what it means for students with disabilities and music educators. *General Music Today*, 30 (1), 41-44.

- Demirci, Z. (2012). *Türkiye’de görme engelliler ortaokullarında öğretmen görüşlerine göre müzik dersi kazanımlarının gerçekleşebilme durumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Denzin, N. K. and Lincoln, Y. S. (1998). *Collecting and interpreting qualitative materials*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dilsiz, Z. (2017). *Görme engelli ilköğretim okullarında müzik dersi sürecine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğar, C. (2004). *Görme engelli müzik öğretmenlerinin mesleki açıdan karşılaştıkları güçlükler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dölen, S. (2023). *İnmeli bireylerin engellilik algılarının öz etkililik durumları üzerine etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Draper, A. R. and Bartolome, S. J. (2021). Academy of music and arts for special education (amase): an ethnography of an individual music instruction program for students with disabilities. *Journal of Research in Music Education*, 69 (3), 258–283.
- Gökçe, Ö. (2017). *Cumhuriyet üniversitesinde eğitim gören engelli öğrencilerin yaşam kalitesi (sf 36) düzeyleri ve anksiyete düzeylerinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürsel, O. (2010). *Görme yetersizliği olan öğrenciler*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Güven Karahan, B. (2011). *Engelli öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumları ve karşılaştıkları sorunlar*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Heller, L. (1994). *Undergraduate music teacher preparation for mainstreaming: A survey of music education teacher training institutions in the Great Lakes region of the United States*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Michigan: Michigan State University, East Lansing.
- Hourigan, R. (2007). Preparing music teachers to teach students with special needs. *Applications of Research in Music Education*, 26 (1), 5–14.
- İçen, G. (2003). *Üniversite hazırlık sınıfı işitme engelli öğrencilerinin okuma sonrası soruları yanıtlamalarında 'soru-yanıt ilişkileri' stratejisinin kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İzgi, Ş. (1993). *İşitme engelli çocukların ilköğretim programlarında müzik eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karakaya, İ. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. A. Tanrıöğen (Edt.) Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Anı.

- Karataş, K. (2020). Öğretmenlik mesleğine kuramsal bir bakış. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (17), 39-56.
- Kim, H. (2022). *Music Education of Korean-American Students with Autism Spectrum Disorder (ASD) Living in Los Angeles County and Orange County*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Virginia: Liberty University.
- Merck, K. A. and Johnson, R. M. (2017). Music education for students with disabilities: a guide for teachers, parents, and students. *The Corinthian*: 18 (6), 1-16.
- Namlı, S. (2016). *Üniversitelerin beden eğitimi ve spor programlarında okuyan engelli öğrencilerin uyum düzeyleri ve beklentileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öz, B. (2019). *Türkiye’de görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili öğrenci görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özel, B. (2018). *Amerika Birleşik Devletleri’ndeki görme engellilerin müzik eğitiminde braille nota sisteminin kullanımı ve türkiye’deki durumun incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özgür, İ. (2008). *Engelli çocuklar ve eğitimi: özel eğitim*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Pirgon, Y. ve Babacan, E. (2013). Görme engelli öğrencilerin piyano eğitimi üzerine durum çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (29), 191-206.
- Resmî Gazete (2009, 14 Temmuz). *Engellilerin haklarına ilişkin sözleşmenin onaylanması hakkında karar*. (Sayı: 27288).
- Şahin, H. (2005) Engellilik: Sağlık Çalışanlarının ve Tıp Eğitiminin Bakış Açısı Nedir? *Toplum ve Hekim Dergisi*, 20(3): 219-228.
- Şahin, N. (2012). *Engellilere yönelik eğitim yapılarının tasarım prensipleri ve örnekler üzerinde incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşek, İ. D. (2021). *Görme engelli üniversite öğrencilerinin İngilizce materyalleri kullanırken karşılaştıkları sorunlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tatar, H. (1997). *Serbest meslek sahibi olarak çalışan özürülülerin iş ve sosyal güvenlik sorunları üzerine*. Görme Özürülülerin Sosyal Güvenlik Sorunları ve İstihdamı Sempozyumu. Ankara.
- Topsaç, M. (2013). *Üniversitede okuyan engelli öğrencilerin fiziksel aktivite düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Toyran, H. (2021). *Mesleki müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin materyal sorunları ve Lavignac 2c solfej kitabının Braille alfabesiyle yazım örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uluğbay, S. (2013). Müzik eğitiminin çocuk zekâsına olan etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21 (3), 1025-1034.

- Ünal, B. (2017). Müzik öğretmeni adaylarının piyano dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Online Journal Of Music Sciences*, 2 (3), 163-178.
- VanWeelden, K. ve Whipple, J. (2005). The effects of field experience on music education majors' perceptions of music instruction for secondary students with special needs. *Journal of Music Teacher Education*, 14 (2), 62-68.
- Whitmer, A. L. (2022). *A course to prepare undergraduate music education students for teaching autism spectrum disorder*. Masters Theses. 851. Virginia: Liberty University.
- Yaymak, U. (2015). *Millî eğitim bakanlığına bağlı işitme engelli ilköğretim okullarındaki müzik eğitiminde kullanılan yöntemler üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
- Yücetoker, İ. (2009). *Müzik eğitimi anabilim dalı piyano öğretim elemanlarının ve öğrencilerinin mevcut piyano eğitiminin durumuna ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

http-1:

<https://engelsiz.yok.gov.tr/sssfag> (Erişim Tarihi: 20.04.2023)

http-2:

<https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 24.04.2023)

http-3:

<https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf> (Erişim Tarihi: 20.04.2023)

http-4:

<https://ey-der.com/az-gorenler/kor-ve-az-goren-ayrimi/> (Erişim Tarihi: 20.04.2023)

EKLER

EK-1. Etik Kurul Onayı

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KOMİSYONU
ONAY BELGESİ

Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in Doç. Dr. Elif GÜVEN'in danışmanlığında yürüttüğü "**Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri**" başlıklı Yüksek Lisans tezinde kullanılması düşünülen Anket Formu için bilimsel etik kurul onay belgesi talebi komisyonumuzca değerlendirilmiş ve etik açıdan uygun bulunmuştur. 18.01.2022

Komisyon Başkanı
Prof. Dr. Mehmet NARLI

Prof. Dr. Elif ÇİMEN
Üye

Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT
Üye

Prof. Dr. Salim ÇONOĞLU
Üye

Prof. Dr. Uğur GÜRGAN
Üye

EK-2. 19 Mayıs Üniversitesi İzin Yazısı

Evrak Tanım ve Sayısı: 09.11.2022-197707

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-49933177-730.08.03-348200
Konu : Anket Çalışma İzni (Seçkin ŞAHİN)

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 25.10.2022 tarihli ve 28711322-191983 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınızda belirtilen Üniversiteniz Sosyal Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" başlıklı tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapan öğretim elemanlarına Google Forms üzerinden uygulama yapma talebi Rektörlüğümüzce incelenmiş olup, uygulama yapması uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Cengiz BATUK
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-3. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-10088400-300-36179
Konu : Öğrenci İşleri (Genel)

09.03.2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğü > Genel Sekreterlik > Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı > Eğitim-Öğretim Şube Müdürlüğü / [121860] / 04.03.2022 / Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN) / 04.03.2022 / 121860

İlgili yazı gereğince, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN' in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu çalışmasını Fakültemizde gerçekleştirme isteği Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Önder ŞİMŞEK
Eğitim Fakültesi Dekanı

EK-4. Aksaray Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-45333631-903.05-00000697904
Konu : Anket İzni

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi :04.03.2022 tarih ve E.121860 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu çalışmasını gerçekleştirmek isteği talebi Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dekanlığınca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Ayhan ÖZÇİFÇİ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-5. Alaattin Keykubat Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ
Yazı İşleri ve Evrak Şube Müdürlüğü

Sayı : E-21514439-044-96632
Konu : Anket Talebi (Seçkin ŞAHİN)

03.11.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) 25.10.2022 tarih ve 191983 sayılı yazınız.
b) 02.11.2021 tarih ve 96460 sayılı yazımız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in, "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu bilimsel çalışma kapsamında çevrimiçi olarak hazırlanan anket uygulaması talebinize ilişkin ilgi (a) yazınız Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dekanlığına bildirilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Arife USLU GÖKCEOĞLU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-6. Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi İzin Yazısı

I.C.
ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik
Belge Yönetimi Şube Müdürlüğü

Sayı : E-59749768-044-24304
Konu : Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

09.11.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 25.10.2022 tarihli ve E-28711322-044-191983 sayılı yazınız.

İlgi' de kayıtlı yazınız ile bildirilen Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "*Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri*" konulu tez çalışması kapsamında, uygulama yapma talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Erhan ÖZDEN
Rektör

EK-7. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-57629817-044-148949
Konu : Anket uygulama izni (Seçkin ŞAHİN)

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Çağış Yerleskesi (Bigadiç Yolu Üzeri 17. km) PK:10145 Altieylül/BALIKESİR

İlgi : 04.03.2022 tarihli ve 121860 sayılı yazı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" başlıklı tez çalışması kapsamındaki anketi Fakültemiz Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında uygulama isteği Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Cumali ÖKSÜZ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-8. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-79594239-302.14-2200035509
Konu : Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

15.03.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 04.03.2022 tarihli ve :E-28711322-044-121860 sayılı yazınız.
b) 09.03.2022 tarihli ve E-79594239-302.14-2200033002 sayılı yazınız.
c) Eğitim Fakültesi Dekanlığının 11.03.2022 tarihli ve E-44243253-302.14-2200035042 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in, "Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında, veri sağlamak üzere Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda görev yapan öğretim elemanlarına "Google Forms" üzerinden, çevrim içi anket uygulaması Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dekanlığı'nın ilgi (c) yazısı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Samettin GÜNDÜZ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-9. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı

Sayı : E-52990927-903.15-2200059900
Konu : Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

11.03.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 04.03.2022 tarihli ve 121860 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in sorumlu araştırmacısı olduğu "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu çalışmasıyla ilgili anket formlarını uygulama talebi; araştırmacının bizzat kendisinin uygulama yapması koşuluyla uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Pelin KANTEN
Rektör V.

EK-10. Dokuz Eylül Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

Sayı : E-87347630-659-223537

Konu : ETİK KURUL İZİNİ- SEÇKİN ŞAHİN

ACELE

25.03.2022

PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞINA

İlgi : 14.03.2022 tarihli ve E-38137489-044-214500 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınıza istinaden Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 22.03.2022 tarihli toplantısında alınan 9 sayılı karar ile Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in, "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" başlıklı çalışması kapsamında yapacağı uygulamanın etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiş olup, alınan karar Makamımızca onaylanmıştır.

Bilgilerimizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr.Uğur MALAYOĞLU
Rektör V.

EK-11. Erzinan Binali Yıldırım Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-93368059-044-155260
Konu : Araştırma İzni (Seçkin ŞAHİN)

14.03.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 04.03.2022 tarihli ve 121860 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi **Seçkin ŞAHİN**' in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Eğitim Fakültesinde uygulama yapma isteği, uygulamasını kendisi yapması koşuluyla uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Adem BAŞIBÜYÜK
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek:Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN) (1 sayfa)

EK-12. Giresun Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-62357867-044-79200
Konu : Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına)

İlgi : 04.03.2022 tarihli ve E-28711322-044-121860 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu çalışmasını yapma talebi Fakültemizce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Güven ÖZDEM
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-13. Harran Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-21180072-300-113663
Konu : Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

11.03.2022

ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞINA

İlgi : 08.03.2022 tarihli ve 113026 sayılı yazı,

Balıkesir Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 04.03.2022 tarih ve E-28711322-044-121860 sayılı yazısı ekte gönderilmiş olup, konuya ilişkin talebi Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Mahmut IŞIK
Dekan V.

EK-14. İnönü Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-50235129-300--245251
Konu : Seçkin ŞAHİN

09/11/2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Çağış Yerleskesi (Bigadiç Yolu Üzeri 17. km) PK:10145
Altieylül/BALIKESİR

İlgi : 25/10/2022 tarihli ve 191983 sayılı yazınız,

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in, "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu çalışmasını Üniversitemizde uygulama isteği uygun görülmüştür.
Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof.Dr. Nusret AKPOLAT
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-15. Marmara Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Atatürk Eğitim Fakültesi Dekanlığı
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : E-77721479-044-248973
Konu : Seçkin ŞAHİN, Anket İzni

23.03.2022

ATATÜRK EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 21.03.2022 tarihli ve 65796619-302.08.01-247607 sayılı yazınız.

Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu tez çalışmasını Bölümümüzde yapması uygundur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Mustafa USLU
Bölüm Başkanı

EK-16. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-28677689-000-401201
Konu : Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

14.03.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

- İlgi : a) BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ'nün 04.03.2022 tarihli ve E-28711322-044-121860 sayılı yazısı
b) EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI'nın 10.03.2022 tarihli ve E-89241861-000-400623 sayılı yazısı

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu çalışmasını Üniversitemizde yapma talebi Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dekanlığından alınan ilgi (b) yazıdaki değerlendirmeler dikkate alınarak Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Sırrı Sunay GÜRLEYÜK
Rektör a.
Rektör Yrd.

EK-17. Necmettin Erbakan Üniversitesi İzin Yazısı

Tarih: 21.03.2022-127107

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı

Sayı : E-18977135-200-169654
Konu : Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

18.03.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

İlgi : 04.03.2022 tarihli ve E-28711322-044-121860 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu anket çalışmasını Üniversitemiz Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda yapması Üniversitemizce uygun görülmüştür.
Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Cem ZORLU
Rektör

EK-18. Pamukkale Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-93282220-044-181330
Konu : Tez Uygulama İzni (Seçkin ŞAHİN)

11.03.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dekanlığının 09.03.2022 tarihli ve E-62297456-044-180667 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Seçkin ŞAHİN, "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu online anket çalışmasını Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğretim elemanlarına uygulama isteği Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Necip ATAR
Rektör V.

EK-19. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : E-30182376-044-140986
Konu : Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

08.03.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Çağis Yerleskesi (Bigadiç Yolu Üzeri 17. km) PK:10145 Altieylül/BALIKESİR

İlgi : 04.03.2022 tarihli ve E-28711322-044-121860 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" başlıklı anket yapma talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Ünal KILIÇ
Rektör Yardımcısı

EK-20. Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
TOKAT GAZİ OSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-36763901-044-140901
Konu : Anket Çalışma İzni

10.03.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 04.03.2022 tarih 121860 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in; "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" konulu araştırması kapsamında Üniversitemizde uygulama yapma isteği Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi arz ederim.

Prof. Dr. Bekir Süha PARLAKTAŞ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-21. Trabzon Üniversitesi İzin Yazısı

**T.C.
TRABZON ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı**

Sayı : E-99699167-300-2200011282
Konu : Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

11.03.2022

**BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)**

İlgi : a) 04.03.2022 tarihli ve E-28711322-044-121860 sayılı yazınız.
b) Fatih Eğitim Fakültesi Dekanlığının 10.03.2022 tarihli ve E-48203248-300-2200011254 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Fatih Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı öğretim elemanlarına anket uygulama talebi ilgili çalışmanın online olması koşuluyla uygun görüldüğünün bildirildiği Fatih Eğitim Fakültesi Dekanlığının İlgi (b)'de kayıtlı yazısı Ek'te gönderilmektedir.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Atilla ÇİMER
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-22. Trakya Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-13930723-010.99-227840
Konu : Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

18.03.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 04.03.2022 tarihli ve 121860 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" adlı anket çalışması talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Murat TÜRKYILMAZ
Rektör V.

EK-23. Uludağ Üniversitesi İzin Yazısı

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı**

Sayı: E-94390400-044-50050
Konu: Anket Çalışması (Seçkin ŞAHİN)

09.03.2022

**BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)**

İlgi : 4.03.2022 tarihli ve E-28711322-044-121860 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" başlıklı tez çalışmasına ilişkin yazınız incelenmiş olup adı geçenim anket çalışması yapması Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Ferudun YILMAZ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-24. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : E-75548883-044-180305
Konu : Anket Uygulaması

15.03.2022

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 04.03.2022 tarih ve 121860 sayılı yazımız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı Öğrencisi Seçkin ŞAHİN'in "*Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri*" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında görev yapan akademisyenlere anket uygulama isteği uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Murat KAYRI
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-25. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Kontenjanı Öğrencilerine Yönelik Görüşleri Anketi

GİRİŞ BÖLÜMÜ

MÜZİK EĞİTİMİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ELEMANLARININ ENGELLİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Değerli Öğretim Elemanları,

Bu formun amacı, katılmanızın talep edildiği araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve çalışmaya katılımınız ile ilgili izin almaktır.

Bu çalışma "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri" başlıklı yüksek lisans tezi araştırması için bilgi toplamak amacıyla, Seçkin Şahin tarafından gönüllü katılımcılarla yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır.

Bölüm 1' de, kişisel bilgilerinizle ilgili sorulara yanıt vermeniz istenecektir. Bölüm 2 ve Bölüm 3'te müzik eğitimi anabilim dalı öğretim elemanlarının engelli öğrencilere yönelik görüşleri ile ilgili anket soruları bulunmaktadır.

Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacı ile görüşebilirsiniz. Bu formu onaylamanız, araştırmaya katılım için onam vermiş olduğunuz anlamına gelecektir.

Seçkin ŞAHİN

E-mail: .....

Katılımcı Onay Formunu onaylıyorum.

( ) Evet

( ) Hayır

BÖLÜM 1: Kişisel Bilgi Formu

1.1. Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

1.2. Ünvanınız?

Araştırma Görevlisi

Öğretim Görevlisi

Dr. Öğretim Üyesi

Doçent

Profesör

1.3 Mesleki Kıdeminiz?

0-5 Yıl

6-10 Yıl

11-15 Yıl

16-20 Yıl

21 Yıl ve Üzeri

1.4. Görev Yaptığınız Üniversite?

BÖLÜM 2: Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Engelli Öğrencilere Yönelik Görüşleri ile İlgili Anket Soruları

2.1. Bulduğunuz bölümde engelli kontenjanından giren öğrenci var mı?

Evet.

Hayır.

2.2. Mevcut durumda veya geçmişte yürüttüğünüz derslerde engelli kontenjanından giren öğrenciniz oldu mu?

Evet, oldu.

Hayır, olmadı.

2.3. Müzik Eğitim Anabilim Dallarında öğrenim görmekte olan özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri hakkında görüşleriniz nelerdir?

2.4. Bu öğrencilerin ileride mesleki yeterliliklerini yerine getirebileceğini düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi yazınız.

BÖLÜM 3: "BU BÖLÜMDEKİ SORULARI, BÖLÜM 2'DEKİ 2. SORUYA "EVET" YANITINI VEREN ÖĞRETİM ELEMANLARI CEVAPLAYACAKTIR. BÖLÜM 2'DEKİ 2. SORUYA "HAYIR" YANITINI VEREN ÖĞRETİM ELEMANLARI ANKETİ SONLANDIRABİLİR."

Bölüm 2'deki 2. Soru: "Bölümünüze, engelli kontenjanından giren bir öğrenciyle mevcut durumda veya geçmişte, ders içi bir deneyiminiz oldu mu?"

Ek 25-devamı

3.1. Bölümünüze engelli kontenjanından giren öğrencinin hangi dersine/derslerine girdiniz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

Toplu Ders/Dersler

Bireysel Ders/Dersler

3.2. Öğrencinin ders içerisinde öğrenim sürecini engelleyen herhangi bir tutumu ve/veya davranışı oldu mu? Olduysa kısaca açıklayabilir misiniz?

3.3. Öğrencinizin engellilik durumu nedir? Hangi boyutta?

3.4. Toplu derslerde öğrencinin ders içi davranışları nasıldır?

3.5. Bireysel derslerde öğrencinin ders içi davranışları nasıldır?

3.6. Engelli kontenjanından giren öğrencileriniz için öncesinde herhangi bir eğitim aldınız mı?

Evet, aldım.

Hayır, almadım.

Ek 25-devamı

3.7. Yukarıdaki soruya yanıtınız "Hayır, almadım." ise bu duruma yönelik herhangi bir eğitim almak ister miydiniz?

Evet, isterdim.

Hayır, istemezdim.

3.8. Özel gereksinimli öğrenciler ile iletişim kurarken zorlandınız mı?

Evet, zorlandım.

Hayır, zorlanmadım.

3.9. Eğitim gördüğü süre boyunca öğrencide/öğrencilerde herhangi bir gelişim gözlemlediniz mi? Gözlemlediyseniz bunlar nelerdir?

3.10. Bireysel ders eğitimi içerisinde öğrencinin gelişim sağladığı yönler nelerdir? (Fiziksel veya davranışsal?)

3.11. Eğitim verdiğiniz öğrencinin ileride bireysel çalgı/piyano/ses eğitimi alanında bir kariyer yapacağını/yapabileceğini düşünüyor musunuz?

Evet, yapabilir.

Hayır, yapamaz.

